

'hak-al'

C. Heynes

106.07

Goilberdingerstraat 24

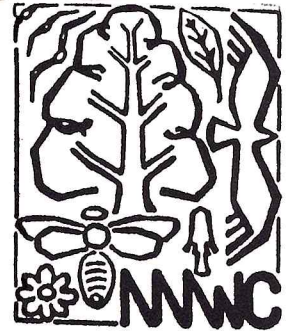
4101 BP Culemborg

10^E JAARGANG - NR 5 DECEMBER 1984

NWC
natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

natuur-en vogelwacht CULEMBORG

B e s t e k n o t t e r s ,

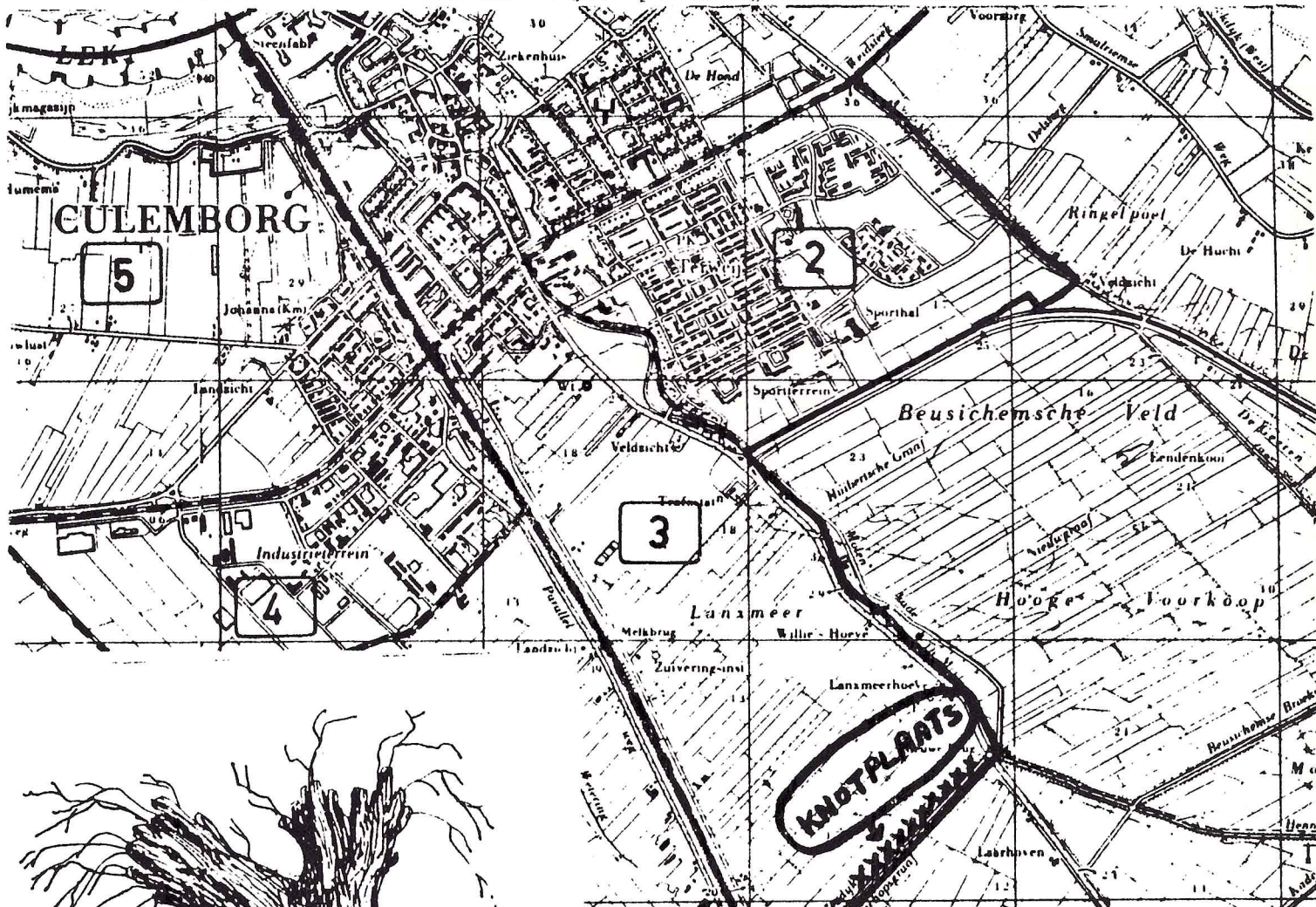
Het knotseizoen start zaterdag 15 december a.s. weer.

Vol goede moed gaan wij er weer tegenaan.

Het gereedschap is tip-top in orde, dus geen mens die ons nog tegenhoudt.

Het eerste karwei is echt iets voor de liefhebbers van het handwerk. De gemeente Culemborg heeft toestemming gegeven om exact 100 bomen aan de Zeedijk te knotten. Het betreft hier jonge bomen met jong hout dat vrijwel geheel verbrand zal worden. Bij een grote opkomst is de verwachting dat dit karwei een dag zal duren.

Gestart wordt om 09.00 uur en gestopt om ongeveer 15.00 uur.

Wie slechts enkele uurtjes kan helpen is uiteraard ook van harte welkom. Voor koffie met koekjes wordt gezorgd. Neem indien mogelijk wel zelf een eigen drinkbeker mee! (scheelt ons in de vaat).

Tot ziens op 15 december a.s. De eerstvolgende knotdag is zaterdag 5 januari 1985.

Inlichtingen: Peter v.d. Ree - tel.: 1 5 0 0 2

Harry v.d. Warenburg - tel.: 1 4 3 5 1

Jan Rietvink - tel.: 1 6 4 0 7

kontaktadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Begeleiding Jeugdgroep:

Kars Veling, Gandhi 91, Culemborg.

Coördinatie Inventarisaties:

Bibliotheek:

Arie v.d. Ham, Ravelijnstraat 193,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5
Boeken en verslagen in 't Nonnetje.
Geopend: dinsdag van 19.00 tot 20.00 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

"Het Vogeljaar":

Jaarabbonement 1984 door overschrijving
van f 17,50 op de girorekening van de
N.V.W.C., met vermelding van "Vogeljaar".

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester,
evenals adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45, Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 3 9 3
Gironr.: 3 4 3 3 3 5 1 t.n.v. F. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap f 10,-- per jaar
Volwassene f 20,-- per jaar
Gezinslidmaatschap f 20,-- per jaar
Post-lidmaatschap f 20,-- per jaar

Klubhuis:

't Nonnetje. Voormalig zusterhuis naast
Sociale Academie, einde Ridderstraat.
Buitentrapje op, gang in, tweede deur
rechts.

Sekr. Milieuwerkgr. Noordwest-Betuwe:

Postbus 288, 4100 AG Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 3 8 6
tel.: 0 3 4 3 6 - 1 6 8 7

Redaktieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 8 8 5
Jan Rietvink, Ereprijs 39, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 6 4 0 7
Harry v.d. Warenburg, Schapebloem 20,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 3 5 8

Plantenwerkgroep:

Han Jansen, Akkerwinde 10, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 5 5 1

Knotwilgenwerkgroep:

Peter v.d. Ree, Dahliastraat 47, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 0 0 2

Paddenwerkgroep:

Harry v.d. Warenburg, Schapebloem 20,
Culemborg; tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 3 5 8

Kampen, lezingen, dia-avonden,
en kursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 4 5 0

Nestkasten-coördinatie

Plantage:

Marcel van Dord, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 1 6 1

Peter Berkien, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 2 5 7

Overige nestkasten:

Arie v.d. Ham, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5

Aanhangwagen:

De N.V.W.C.-aanhangwagen "Jopie" is
voor iedereen te huur voor f 7,50 per
dag of gedeelte van de dag (te betalen
direkt bij terugbezorging).
Gaarne vooraf reserveren bij Arie v.d.
Ham, Ravelijnstraat 193 te Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5 .
Men dient zelf te zorgen voor de wette-
lijk voorgeschreven kentekenplaat.
Tevens zijn alle schades voor eigen rekening.

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas
en -trommel aanwezig in 't Nonnetje.
Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven
aan de beheerder:

Paul v.d. Sluis

Weidsteeg 87

4102 AC Culemborg

tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 0 8 7

Zoogdierenwerkgroep:

Gerard van Ruiten

Chopinplein 41, Culemborg

tel.: 0 3 4 5 0 - 1 9 5 8 1

Koördinatie vogelwerkgroep:

vakant.

Inleveren waarnemingen:

Nico Peek, Sleutelbloem 4

Henk Vennix, Parklaan 99

Gerard van Ruiten, Chopinplein 41

Onze oproep in het oktobernummer aan de diverse auteurs is geenszins tevergeefs geweest. Het resultaat ligt voor u: een zeer goed gevuld blad met veel informatie. Vanaf deze uitgave zult u iedere Hak-al een artikel kunnen vinden dat specifiek gaat over een bepaalde vogelsoort. Dit keer zijn het de futen (zie pag. 36 e.v.). Ook treft u op pag. 20 weer een "traditionele" waarnemingenlijst aan. Speciale aandacht wordt gevraagd voor een cursus algemene natuurkennis. U vindt er alles over op pag. 43.

Voorts kunnen wij u melden dat er reeds 30! deelnemers/sters zich hebben aangemeld voor het kamp Texel.

Helaas moeten wij u nogmaals verzoeken om de kopy die u gereed heeft niet te laten liggen tot de uiterste inleverdatum. Wanneer de kopy gespreid binnenkomt is de verwerking daarvan eenvoudiger in te passen tussen de andere werkzaamheden van de redactieleden. Wij vragen hiervoor uw medewerking. Verder wensen wij u prettige feestdagen toe en een voorspoedig 1985.

Inhoud: pag. 4 - trektellingen in de Redichemse Waard, deel II;
pag. 15 - een fuut met jongen in de herfst;
pag. 17 - verslag kamp Renkum, 31-8 t/m 2-9-'84;
pag. 20 - waarnemingenlijst sept./nov. '84;
pag. 24 - een zeer goede serie vogelboeken;
pag. 26 - ingekomen stuk van Joost Woudstra: "Aanwasbepaling bij het Edelhert op de Veluwe";
pag. 28 - verslag maandelijkse vergadering d.d. 23 oktober 1984;
pag. 30 - verslag ekskursie naar de Kil van Hurwenen d.d. 10 november 1984;
pag. 33 - "educatief ochtendje" zoogdierenwerkgroep;
pag. 34 - verslag maandelijkse vergadering d.d. 19 november 1984;
pag. 35 - vervolg van de doodshoofdvlinder;
pag. 36 - het herkennen van vogels (I)..... de futen;
pag. 43 - cursus algemene natuurkennis (1985);
pag. 44 - nieuws van de milieuwerkgroep;
pag. 45 - vlinders in Frankrijk;
pag. 48 - bericht uit "Lo Strillozzo";
pag. 49 - ekskursieprogramma.

Trektellingen in de Redichemse Waard in het najaar van 1982

deel 2 stootvogels en steltlopers

Buizerd (Buteo buteo)

De doortrek van de stootvogels en met name die van de buizerd en de sperwer blijkt elk jaar weer de meeste belangstelling bij de tellers te hebben. Op goede stootvogeldagen verslapt de aandacht van de aanwezige tellers zelden of nooit terwijl dit op normale dagen lang niet altijd de regel is.

Welnu de stootvogeltrek met name die van de buizerd en de sperwer, was dit jaar goed tot zeer goed te noemen.

De trek van de buizerd startte gelijk met het starten van de tellingen. Wij zien zelfs daarom in de derde augustusdecade een kleine piek (zie fig. 10).

Deze piek wordt veroorzaakt door vermoedelijk wegtrek van onvolwassen buizerds uit de broedgebieden ten noordoosten van onze telpost. Daarna is het even slecht gesteld met de buizerdtrek maar in de loop van het seizoen neemt het uurgemiddelde toe met een piek in de eerste novemberdecade.

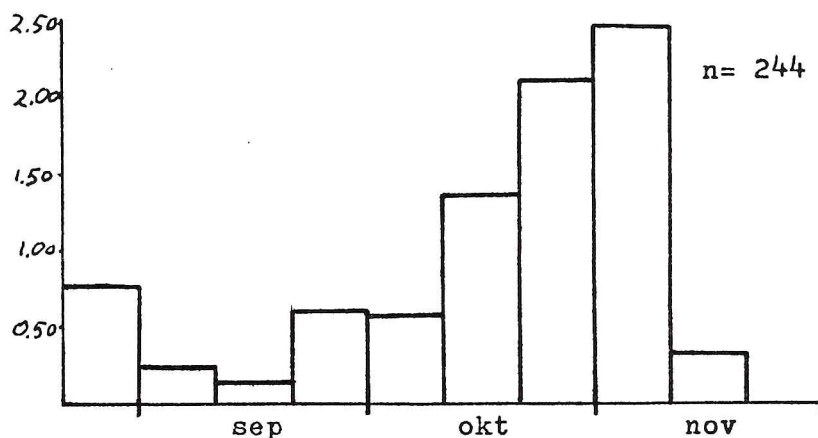

fig. 10

Deze piek wordt veroorzaakt door een sterke rush van buizerds in het weekeinde van 6 en 7 november, dit ten gevolge van een koude-inval gepaard gaande met sterke oostenwind.

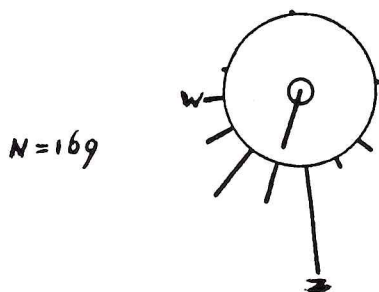

fig. 11

Wanneer wij fig. 11 bekijken, zien wij, dat het merendeel van de buizerds naar het zuiden trok. Dit had tot gevolg, dat de gemiddelde trekrichting vrijwel exact naar het zuidzuidwesten wijst. Het bepalen van de trekrichting van de buizerds is lang niet altijd even eenvoudig, vooral als er sprake is van een sterke wind loodrecht op de gebruikelijke trekrichting.

Buizerds zijn nl. vogels die graag op thermiek trekken. In het weekeinde van 6 en 7 november was er sprake van enige thermiek (vooral ter hoogte van de heuvelrug) en tevens sprake van een harde wind uit oostelijke richtingen. Dit had tot gevolg dat de buizerds die op de heuvelrug met behulp van de thermiek hoogte hadden gewonnen in de richting van onze telpost af kwamen glijden. Dit deden zij echter niet in de richting van de gebruikelijke trekrichting (tussen zuid en zuidwest) maar juist schuin tegen de wind in, dus in dit geval tussen zuidoost en zuid. Dit deden ze omdat ze tengevolge van de harde wind dan precies in de richting werden geblazen, waar zij heen wilden.

Ter hoogte van onze telpost was er nauwelijks meer sprake van thermiek en zo konden wij zien, dat de buizerds hier op eigen kracht verder vlogen (meestal op geringe hoogte) in de richtingen die gebruikelijk zijn op onze telpost.

Tot slot vermeld ik nog een waarneming van een buizerd die de waarnemer determineerde als zijnde een steppebuizerd (*Buteo buteo vulpinus*). Deze vogel werd op 28 september waargenomen.

buteo buteo

Sperwer (*Accipiter nisus*)

Zoals ik al bij de buizerd vermeldde was er sprake van een zeer goed sperwerjaar. Er werden aantallen gezien die wij voor enige jaren terug nog voor onmogelijk hielden. Zo werden op 21 oktober maar liefst 41 exemplaren waargenomen. Wanneer wij het doortrekverloop van de sperwer bekijken (fig. 12), zien wij een vrij regelmatig patroon met een piek in de derde oktoberdecade. In tegenstelling tot de buizerd valt de piek van de sperwer dus een decade eerder.

sperwer

De gemiddelde trekrichting (zie fig. 13) van de sperwer is iets westelijker dan die van de buizerd en ligt tussen zuidwest en zuidzuidwest. Het uurgemiddelde van de sperwer was wat lager dan dat van de buizerd (0.71 tegen 1.01). De sperwer wordt op onze telpost voornamelijk op eigen kracht vliegend waargenomen. Zelfs op goede stootvogeldagen vliegt nog 60% van de sperwers zonder gebruik te maken van de aanwezige thermiek onze telpost voorbij.

$N = 143$

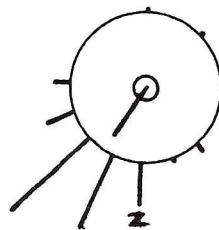

fig. 13

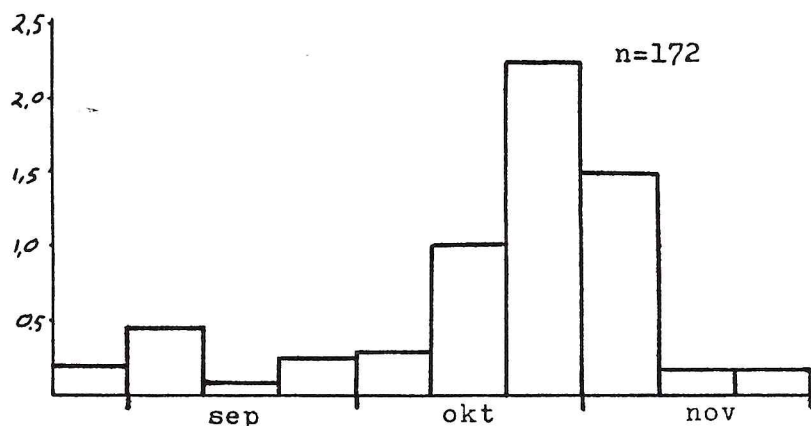

fig. 12

Havik (Accipiter gentilis)

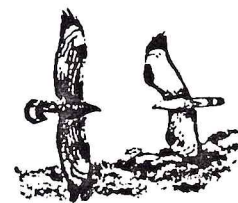
De havik wordt de laatste jaren steeds meer bij Culemborg waargenomen. Helaas komen nog steeds de meeste waarnemingen van de telpost af. De eerste waarneming van één exemplaar was in de derde augustusdecade. De overige 7 exemplaren werden in de periode van de derde septemberdecade tot de derde oktoberdecade genoteerd. Met uitzondering van 1 exemplaar dat naar het noordoosten vloog, werden alle haviken vliegend in richtingen tussen W en Z waargenomen.

Rode wouw (Milvus milvus)

Dit najaar konden wij maar liefst drie rode wouwen op onze telpost begroeten. Het eerste exemplaar werd waargenomen op 2 oktober toen deze in het gezelschap van vier buizerds naar het zuidzuidwesten trok. Op 18 oktober werden twee verschillende exemplaren op één dag waargenomen nl. 1 adult exemplaar richting Z en 1 onvolwassen exemplaar richting O.

Wespendief (Pernis apivorus)

De wespendief wordt de laatste jaren steeds minder op onze telpost aangetroffen. Dit najaar werden in totaal 9 exemplaren waargenomen; het uurgemiddelde was 0,04. De wespendieven werden nogal verspreid over het telseizoen waargenomen, waarbij trekrichtingen genoteerd werden die uiteenliepen van oost tot noordwest.

wespendief

Bruine kiekendief (Circus aeruginosus)

De bruine kiekendief is bij Culemborg beslist géén zeldzame verschijning, het is echter niet zo, dat deze soort op een willekeurige fietstocht in het najaar op het lijstje van de zekere soorten staat. In totaal namen wij 23 exemplaren waar met een uurgemiddelde van 0.09.

Het doortrekverloop (fig. 14) van de bruine kiekendief kent een piek in de derde augustusdecade en een tweede piek in de derde septemberdecade. Het ontbreken van waarnemingen in de eerste septemberdecade moet toegeschreven worden aan het geringe aantal teluren in deze decade.

fig. 14

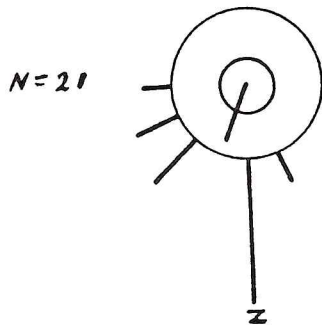
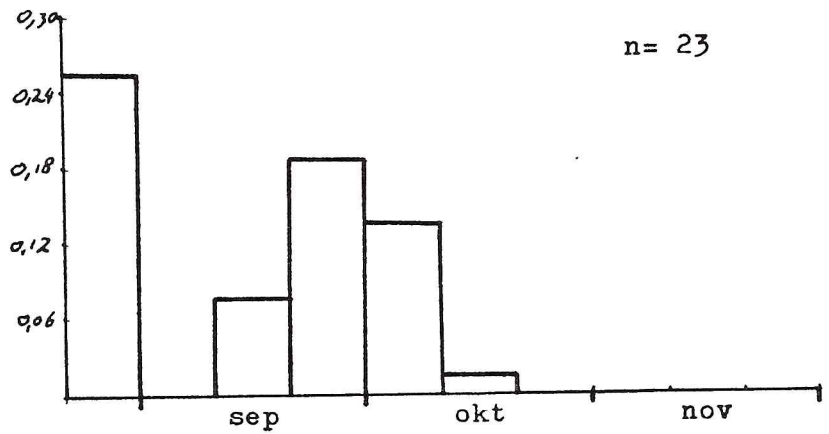
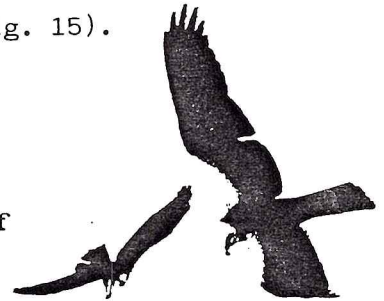

fig. 15

De gemiddelde trekrichting van de bruine kiekendief is ZZW en ruim significant. Opvallend is, dat er géén waarnemingen in deze trekrichting genoteerd zijn. (zie fig. 15).

bruine kiekendief

Van deze soort is getracht de voorbijtrekkende exemplaren op leeftijd en geslacht te determineren. In onderstaande tabel staat een overzicht van de gegevens.

adult		onvolwassen			onbepaald
man	vrouw	man	vrouw	onbep.	
5	10	1		1	6

Daar het bepalen van geslacht en leeftijd (vooral het verschil vrouwtje/ juveniel) niet eenvoudig is en er dus gemakkelijk fouten gemaakt kunnen worden, kan er weinig uit deze tabel geconcludeerd worden.

Blauwe kiekendief (Circus cyaneus)

De blauwe kiekendief kwam dit jaar vrijwel even talrijk voor als de bruine kiekendief. Dit was vooral te danken aan het 'top'weekeinde van 6 en 7 november. Toen werden in totaal 9 exemplaren waargenomen. Deze plek bleek voor heel Nederland te gelden. In fig. 16 is het doortrekverloop van de blauwe kiekendief weergegeven.

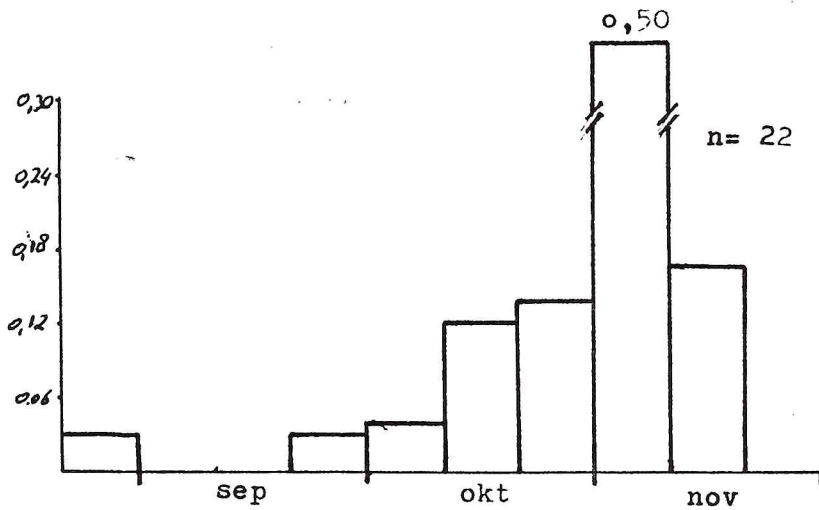

fig. 16

De gemiddelde trekrichting (zie fig. 17) was vrijwel zuidwest en ook bij de blauwe kiekendief geldt dat de gerichtheid van de trek ruim significant is. Ook bij de blauwe kiekendief zijn gegevens over geslacht en/of leeftijd genoteerd. Van de 22 exemplaren (uurgem. 0.09) zijn 15 exemplaren nader gedetermineerd. Hier- van waren 11 vogels als volwassen genoteerd (2 man, 9 vrouw) en dus 4 vogels als onvolwassen (allen mannelijk)*. Wat bij de bruine kiekendief hierover gezegd is, geldt zeker ook voor de blauwe kiekendief. * Mogelijk dat als volwassen vrouwelijke ex. gedetermineerde vogels in werkelijkheid onvolwassen exemplaren betroffen!

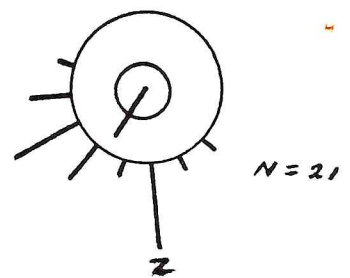

fig. 17

Slechtvalk (Falco peregrinus)

Op 9 oktober in de vroege uurtjes werd 1 exemplaar trekkend naar het zuiden waargenomen.

Smelleken (Falco columbarius)

Het najaar van 1982 was ook een goed smellekenjaar. In totaal namen wij 11 exemplaren waar (uurgemiddelde 0,05). Het doortrekverloop is weergegeven in fig. 18.

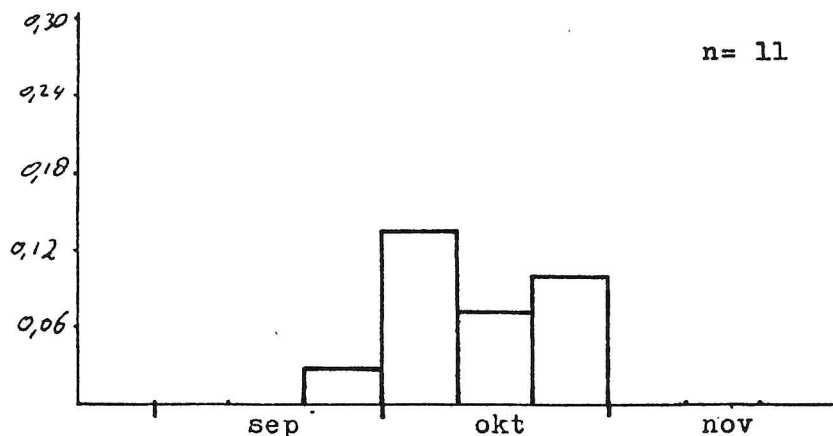

fig. 18

Een figuur met betrekking tot de trekrichtingen laat ik achterwege. In totaal werden 4 exemplaren trekkend naar het zuidwesten, 2 exemplaren naar het west-zuidwesten, 2 exemplaren naar het westen, 1 exemplaar naar het zuidoosten en 2 exemplaren zonder richting genoteerd.

Boomvalk (Falco subbuteo)

In totaal werden 7 boomvalken waargenomen vliegend in richtingen tussen zuidwest en west. De waarnemingen werden gedaan in de periode die ligt vanaf de derde augustusdecade tot de eerste oktoberdecade. Daar wij bij onze telpost nogal eens te maken hebben met pleisterende exemplaren met een nogal trekvogelachtig vlieggedrag, hebben deze waarnemingen voor de vogeltrek weinig betekenis, daar het onderscheid tussen trekker en niet-trekker niet of moeilijk te maken is.

boomvalk

Roodpootvalk (Falco vespertinus)

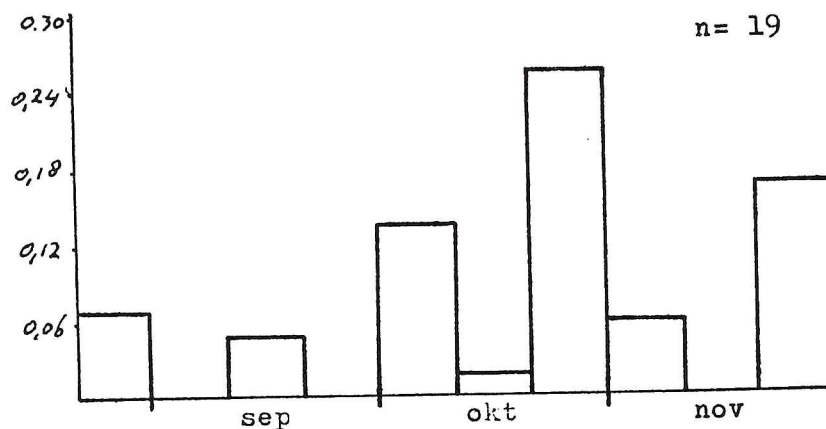
Kontakten met andere telposten zijn zinvol, daar men dan een beeld kan krijgen van de vogelsoorten die op de eigen telpost waargenomen kunnen worden. De roodpootvalk is zo'n soort die wel degelijk jaarlijks in midden-Nederland doortrekt en dus ook bij Culemborg waargenomen kan worden. Dit najaar hebben wij drie 'roodpoten' waargenomen, nl.

9 oktober	1 onvolwassen man	richting: ZZW
16 oktober	1 adulte vrouw	onbepaalde trekrichting
17 oktober	1 exemplaar	onbepaalde trekrichting

Torenvalk (Falco tinnunculus)

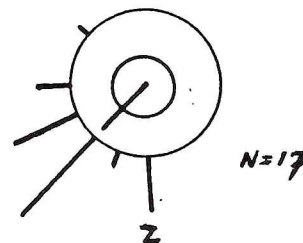
De torenvalk wordt tot op heden steeds minder op onze telpost waargenomen. In 1982 was er echter nog sprake van een redelijke torenvalkentrek. In totaal zijn er 19 exemplaren waargenomen (uurgemiddelde 0,08). Het doortrekverloop zoals weergegeven in fig. 19 geeft een nogal chaotisch beeld te zien.

fig. 19

Het plaatje van de trekrichtingen is wat regelmatigier ondanks het geringe aantal waarnemingen (zie fig. 20).

fig. 20

De steltloper trek

Daar van deze uitgebreide groep nogal veel soorten slechts een enkele maal waargenomen zijn, behandel ik deze soorten tegelijkertijd. De waarnemingen van de Kievit, watersnip, goudplevier en wulp worden uitgebreid behandeld. In onderstaande tabel is af te lezen welke steltloper soorten met uitzondering van de hierboven genoemde soorten tijdens de tellingen zijn waargenomen en in welke aantallen per decade zij voorkwamen. Gezien de lage aantallen, leek het mij niet zinvol uurgemiddelde te berekenen.

	aug3	sep1	sep2	sep3	okt1	okt2	okt3	nov1	nov2	nov3	tot.
scholekster				1			2				3
zilverplevier				1	4	1					6
bontbekplevier				6	1	4					11
poelsnip								3			3
regenwulp	11										11
witgatje	1		2		1						4
bosruiter	3										3
oeverloper			1	1							2
tureluur				1				2			3
zwarte ruiter			2								2
groenpootruiter	11		3			2	1				17
bonte strandloper					4						4
kemphaan	1					1	1				3
kluut	1			12							13

Tabel 2. Overzicht van de trek van enkele niet-talrijke steltloper soorten per decade.

Nog enige opmerkingen over de tabel.

Gegevens met betrekking tot vliegrichtingen worden achterwege gelaten. De belangrijkste reden is, dat het merendeel van de genoteerde vogels langs de rivier trekkende exemplaren betreft, de richtingen NW, ZO, W en O zijn dan

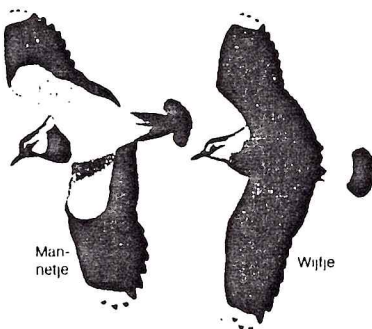
ook zeer goed vertegenwoordigd nl. met uitzondering van de regenwulp die bij onze telpost géén riviergebonden trek kent, is het percentage van deze richtingen 78%. In de tabel is ook de waarneming van 3 poelsnippen, waargenomen op 7 november 1983, vermeld.

Alhoewel de algehele konklusie was, dat wij met drie poelsnippen te doen hadden, neemt dat niet weg dat de vogels niet volledig gedetermineerd waren; dit betekent, dat wij mogelijk een verkeerde konklusie hebben getrokken.

Kievit (Vanellus vanellus)

De kievit is voor onze telpost een probleemgeval. Dit komt door het feit, dat er in het najaar grote concentraties van kieviten in de uiterwaarden rond de telpost pleisteren. In de periode dat er op andere telposten aanzienlijke kievitentrek wordt waargenomen kunnen wij door de aanwezigheid van deze pleisterende individuen niet of nauwelijks trekkende kieviten noteren, daar het vaak onduidelijk is of overvliegende individuen trekkende exemplaren zijn of pleisterende exemplaren die een andere fourageerplaats opzoeken (dit meestal door verstoring door pleisterende of trekkende stootvogels). Vreemd is echter dat in het voorjaar vergelijkbare concentraties van kieviten bij de telpost voorkomen en dat dan het onderscheid tussen trekkende en niet trekkende individuen weinig of geen problemen oplevert. Dit leidt tot de veronderstelling, dat vanuit het noordoosten trekkende individuen zich bij de pleisterende soortgenoten aansluiten en dus niet verder trekken. Dit zou onderzocht kunnen worden door regelmatige tellingen van het aantal kieviten in de uiterwaarden te organiseren en deze te vergelijken met gegevens van

telposten uit de omgeving die dit probleem van pleisterende individuen niet kennen. De aanwezigheid van deze kievitenconcentraties (aantallen oplopend tot getallen met 5 cijfers), heeft echter wel het voordeel, dat langsttrekkende stootvogels sneller en vaker ontdekt worden. Dit komt doordat kieviten mogelijk betere ogen hebben en alerter zijn dan wij, want bij het naderen van stootvogels hebben de kieviten de stootvogels eerder ontdekt

kievit

dan wij, waarop eerst een paniekreactie bij de kieviten optreedt en daarna bij de trektellers.

Al met al kunnen wij meestal in de loop van de maand november overgaan tot het noteren van trekkende kieviten, doordat in deze maand de pleisterplaatsen aan het oplossen zijn.

Een overzicht van de trek wordt in fig. 21 weergegeven. Met betrekking tot de trekrichtingen kan ik op dit moment géén zinnig kommentaar verzinnen (zie fig. 22).

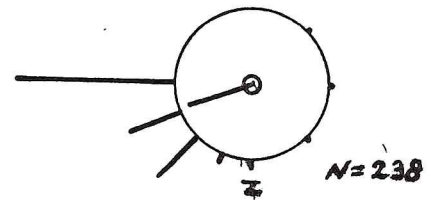
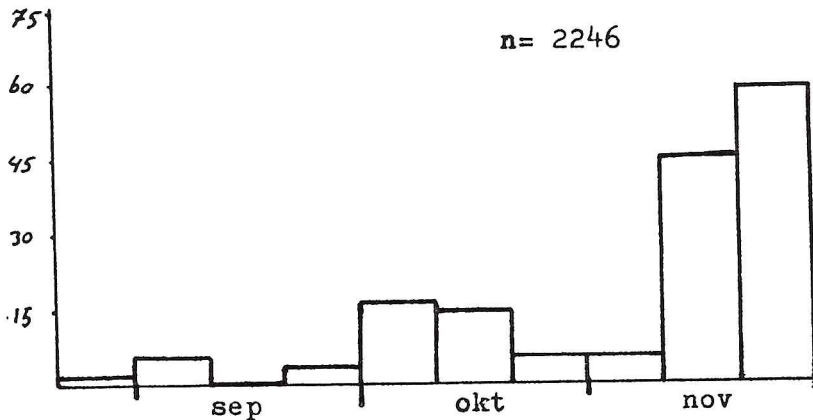

fig. 22

fig. 21

Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)

De goudplevier is een soort die in het najaar vooral met vorstrushes waargenomen kan worden, alhoewel de aantallen in de regel klein blijven. Verder is er niets bekend van eventuele trek in het vroege najaar (juli, augustus), daar in die maanden nog betrekkelijk weinig geteld is. In het voorjaar daarentegen worden veel grotere aantallen waargenomen, zo werden in het voorjaar van 1983, 386 exemplaren waargenomen (zie Kompier 1984). Bij de korte kou-inval begin november werden de meeste goudplevieren waargenomen. Dit leidde tot een zeer gepiekt doortrekverloop zoals weergegeven in fig. 23.

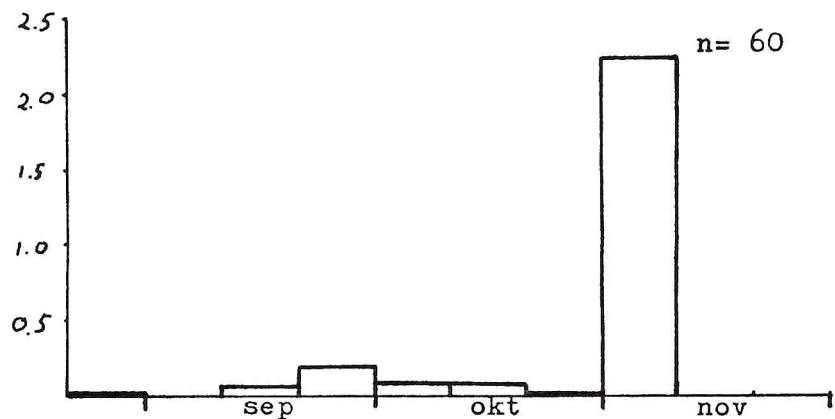

fig. 23

De verdeling van de trekrichtingen is nogal gespreid. De zuidelijke componenten van fig. 24 zijn voornamelijk afkomstig van de piek van de eerste novemberdecade. Terwijl het westelijke component ontstaan is door trek langs de rivier in de andere decades.

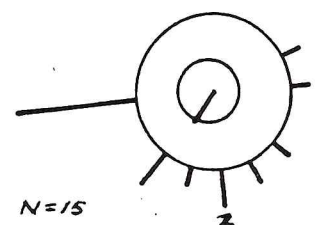
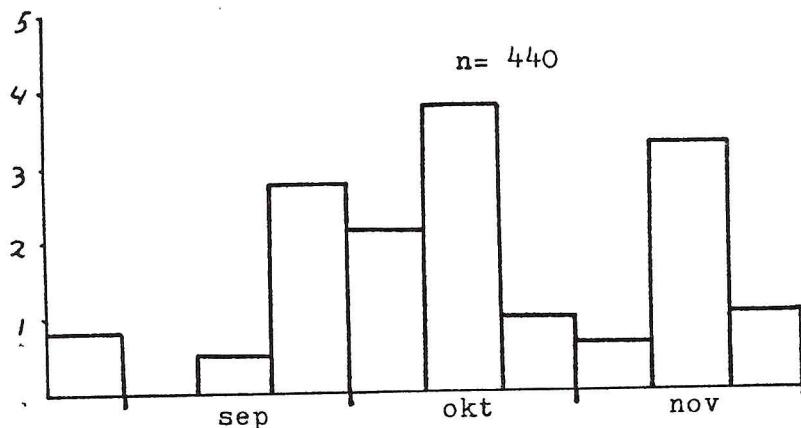

fig. 24

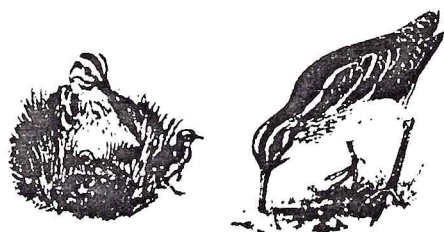
Watersnip (Gallinago gallinago)

Het doortrekverloop van de watersnip is traditioneel rommelig. Dit wordt vooral veroorzaakt door de uitjes die ter plekke pleisterende exemplaren nog wel eens willen maken. In het algemeen geldt, dat de trek die in de oktoberdecades plaatsvindt, het minst verdacht is. De piek die in de eerste novemberdecade te zien is, is wederom door de koude-inval veroorzaakt (zie fig. 25).

fig. 25

De gemiddelde trekrichting van de watersnip is ZZW. Vreemd is echter, dat er in die richting weinig exemplaren genoteerd zijn. (zie fig. 26).

watersnip

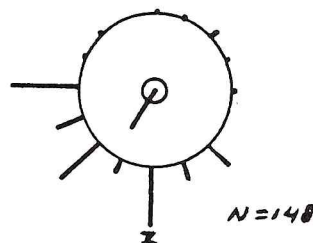

fig. 26

Wulp (Numenius arquata)

De wulp is net als de kievit en de watersnip een soort die nogal eens pleisterend bij onze telpost waargenomen kan worden. Ook voor deze soort is het beeld rommelig, waarschijnlijk doordat er nogal eens slaaptrekkende individuen genoteerd worden. (zie fig. 27). Net als bij vele andere steltlopers, zien wij de westelijke vliegrichting ook bij deze soort een belangrijke plaats innemen. En weer blijkt de rivier hier de boosdoener te zijn. (fig. 28).

wulp

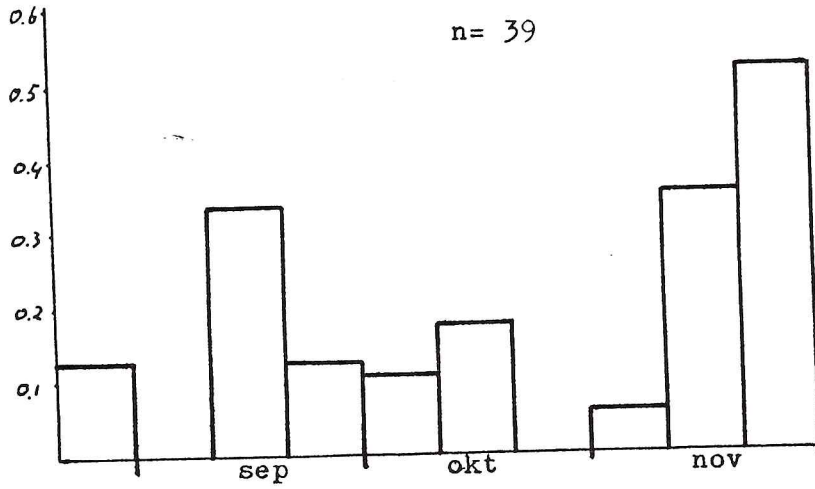

fig. 27

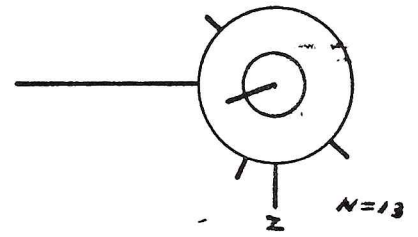
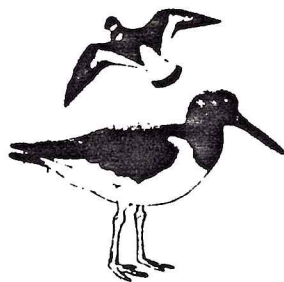

fig. 28

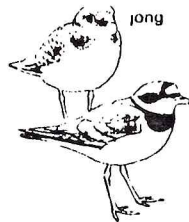
Tot slot van deze aflevering

Gezien het uitgebreide soortenaantal dat ik deze keer behandeld heb, laat ik in deze aflevering een algemene verhandeling over de vogeltrek bij Culemborg achterwege. Voor een uitleg van de gebruikte grafieken wordt naar de vorige aflevering verwezen.

Marcel v.d. Tol

SCHOLEKSTER

BONIBEKPLEVIER

Een fuut met jongen in de herfst

Toen er in augustus voor het vierde achtereenvolgende jaar met trektellingen begonnen werd, hadden wij met een mooie nazomer te maken. Dat vond een paartje fuut blijkbaar ook, want zij waren toen druk bezig om in de direkte omgeving van de telpost een legsel uit te broeden.

Begin september was het dan zover, twee fuutjes in streepjespak zagen voor het eerst het daglicht en sinds die tijd was het geluid van jonge futen een normaal achtergrondgeluid van de telpost geworden.

In de loop der weken waren de fuutjes flink gegroeid en zwommen zij al op eigen kracht achter één van de oudervogels aan (de andere oudervogel was reeds vertrokken dus wie weet hebben we hier met een b.o.m.-fuut te maken). Op 12 oktober wierp ik een meer dan oppervlakkige blik op het futengezin en ik merkte, dat de jongen nog door ma (de oudervogel noem ik in het vervolg maar ma, hoewel tegenstanders van het rollenpatroon hier ook pa mogen lezen) gevoederd werden. Ik heb toen enige uren de futen geobserveerd (en gefotografeerd) en zo was ik getuige van een in mijn ogen toch wel bijzonder tafereeltje.

Op een zeker moment raakten de futen aan mijn aanwezigheid gewend en ma begon weer rustig visjes te vangen. Na drie of vier vergeefse pogingen kwam ma boven water met een flinke voorn. Eén der jonge futen zwom dicht bij de plaats waar ma opdook en trok een sprintje naar de plek waar iets lekkers te halen viel. Moe fuut was blijkbaar niet van zins haar maaltje af te staan, want zij dook gelijk weer onder, maar helaas, zij presteerde het om precies bij de andere helft van haar kroost terecht te komen. Deze helft was wat sneller dan het andere jong en slaagde er in om met een rappe bedelbeweging ma de lekkernij te ontfutselen en door te slikken (de bedelbeweging bestaat uit het pikken van het jong naar de hals van de oudervogel).

Ma fuut was het hier blijkbaar niet mee eens, want direct zette zij de achtervolging in op haar 'dief' van haar maaltje. De jonge fuut vluchtte het oevergewas in en 'drukte' zich (dat deed de jonge vogel door zich in zijn volle lengte uit te strekken over het water en zó zo weinig mogelijk van zijn lichaam zichtbaar te maken).

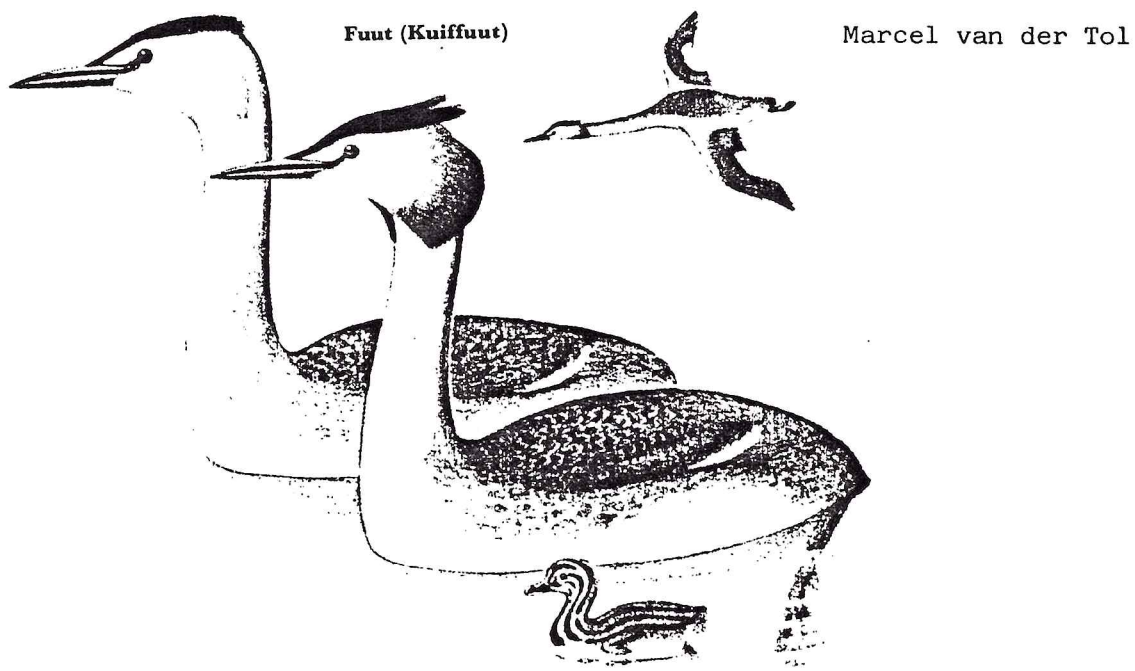
De oudervogel zette nogmaals de aanval in en met agressieve vleugelslagen joeg zij het jong weer op de vlucht. Toen het jong zich nogmaals uit de zwemvliezen had gemaakt, kwam ma weer tot rust en ging weer op vissenjacht.

Als mens wil je een dergelijk gedrag meestal vanuit een menselijk oogpunt verklaren, maar dan kom je al gauw in de problemen. De belangrijkste vraag die dan gesteld kan worden is, hoe de jonge fuut de oudervogel zo gek kan krijgen de vis af te staan, terwijl de oudervogel gezien zijn reactie het daar niet mee eens was. De jonge vogel kreeg dit voor elkaar door naar de hals van de oudervogel te pikken en de oudervogel kan dan niets anders doen dan de vis afstaan. De prikkel van het bedelend jong is sterker dan het verlangen van de oudervogel om de vis zelf te houden.

De agressieve reactie van de oudervogel is niet echt gebruikelijk in de vogelwereld. De fuut is echter een vogelsoort, die zich ten opzichte van een soortgenoot zeer agressief kan gedragen. Andere soorten waarvan agressief gedrag ten opzichte van soortgenoten bekend is, zijn o.a. de knobbelzwaan, diverse mezensoorten en van de Grote Bonte Specht is zelfs een geval van moord bekend!

In mijn ogen zijn dergelijke gevallen toch uitzonderingen. Men kan bijvoorbeeld in het voorjaar ogenschijnlijk heftige territoriumgevechten waarnemen die in feite niets voorstellen (bijv. de territoriumgevechten van de merel). In het algemeen geldt dat in de vogelwereld datgene wat wij als gewelddadig beschouwen in werkelijkheid niets anders is dan een normaal gedragspatroon.

Het is in ieder geval altijd moeilijk een geval als bij deze futenfamilie objectief te beoordelen en wie weet heb ik het met mijn verklaring wel helemaal mis. Maar ook al kunnen we meestal slechts gissen naar de redenen van een bepaald gedrag, het blijft altijd boeiend dergelijke gebeurtenissen nauwkeurig te observeren.

Het was op een regenachtige middag; gelukkig maar want nu konden we met de auto naar het kamp. Alleen de allerfanatieksten kwamen met de fiets, maar dan ook pas om 11 uur. Na zich door een haag van auto's heen geworsteld te hebben bereikten zij ook het kampvuur waar de rest al verzameld was.

Nadat alle tenten opgezet waren, maakten we ons klaar voor het ophalen van jeugdherinneringen; toen dit echter uitmondde in een privé-achtig geroddel over personen die toevallig niet aanwezig waren, begon Robbert maar over zijn vakantie te praten en daar was hij nog mee bezig toen iedereen al lang en breed sliep.

De volgende ochtend was er een vroege excursie gepland, maar ouderdom komt met gebreken; we ontbeten om 9 uur.

Na de koffie begon de gemotoriseerde excursie, afgezien van enkele eenzame fietsers. De excursie voerde naar het beroemde natuurgebied 'De Planken Wambuis'. Daar hebben we genoten van de omgeving, de heidevlinders, de bijenkasten en Marieke. Even ter verduidelijking, deze laatste is de nieuwste buitenlandse aanwinst van de N.V.W.C.

Het sociale karakter van het hele kamp kwam tijdens deze excursie overigens goed uit de verf, er werd weinig waargenomen, maar des te meer bijgepraat. Alle verwaterde contacten droogden weer op en aan het eind van de middag wist iedereen weer alles van iedereen.

Terug in het kamp verdwenen enkele mensen in de Franse-keukentent en na 1½ uur kwam er een maaltijd te voorschijn zoals we er nog nooit een gehad hadden op een kamp. De afwas was er ook wel naar.

Tijdens en na de koffie werd het wel en wee van de N.V.W.C. geëvalueerd. Het wel van het nieuwe clubhuis en het wee van het tekort aan nieuwe leden. Tevens kwamen er plannen op de (afwezige) tafel, variërend van het aanknopen van contacten met Franse vogelaars tot het oprichten van een Utrechtse afscheidingsbeweging.

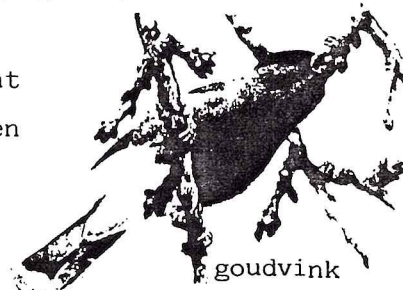
Dit laatste is overigens al een feit.

Het geheel werd ook nog vertaald in een soort Frans, zodat ook Roland het nog kon volgen; dit ging nog veel sneller nadat de flessen wijn en de Beerenburg uit de tenten tevoorschijn kwamen.

In het schijnsel van het kampvuur kwamen ook Kars en Gerda weer tevoorschijn - Kars had, zoals gebruikelijk, het grootste gedeelte van het kamp elders doorgebracht.

De rest van de avond werd diepzinnig discussiërend rondom het kampvuur doorgebracht. Om 2 uur maakten enkele fanatieke vogelaars de afspraak, de volgende ochtend om 7 uur te gaan vogelen. En iedereen ging moe, maar voldaan, naar bed.

Toen de vogelaarsgroep de volgende ochtend dan echt vertrok, was het hele kamp wakker. Gelukkig maakten de waarnemingen een hoop goed: een specht en een goudvink.

goudvink

Bij nadering van het kamp kwam de geur van koffie ons al tegemoet; Gerard was dus al wakker.

Het ontbijt was sneller verdwenen dan klaargemaakt en in een stralend zonnetje vertrokken we voor de laatste voettocht door de omgeving.

Al keuvelend liepen wij door het uitgestrekte kampterrein, hier en daar een braam meepikkend. Om de 1500 meter strekten we ons uit in het gras om wat plantjes te bekijken of om wat uit te rusten.

Zo verliep de ochtend uiterst relaxed en veel te snel zodat het al gauw tijd was om weer op te breken. Alle tentjes verdwenen weer in auto's, respectievelijk fietstassen en na het gebruikelijke ontroerend afscheid nemen, druppelde iedereen naar huis.

Zo kwam weer een einde aan de gezellige reünie van N.V.W.C.-ers na de vakantie.

Dit verslag is pas enkele maanden later gemaakt en zodoende zullen de meeste details wel verkeerd zijn of ontbreken, maar de gezellige sfeer kwam toch weer even bovendrijven tijdens het maken ervan. Zo bleek maar weer dat de N.V.W.C. naast een natuurvereniging toch ook wel een gezelligheidsclub is en dat dat aspect ook zeker de moeite waard is.

Namens de MABU (Militante Afscheidings Beweging Utrecht):

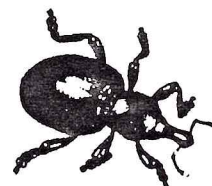
Automobilist Henkjan en Fietser Robbert

Hieronder volgt een overzicht van het kamp dat gehouden werd van 31.08.84 t/m 02.09.84 te Renkum.

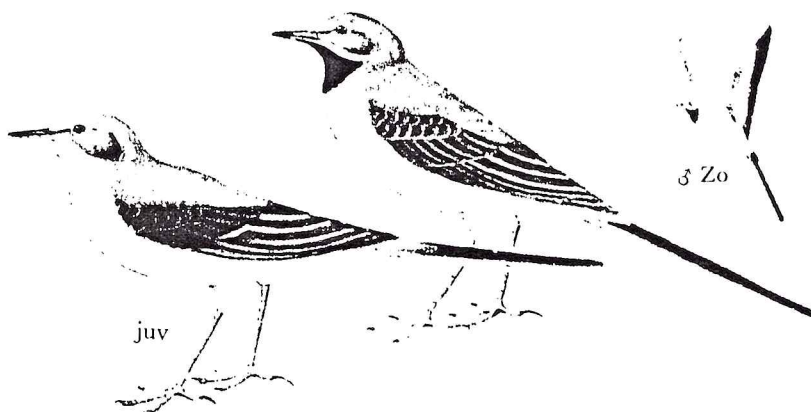
Het bedrag (f 32,80) wat over is gebleven wordt besteed voor de aanschaf van pannen.

Kampgeld		f 330,--
Rink	f	9,--
Kaas	f	19,55
A.H.	f	69,05
Brood (d.d. 31.08)	f	17,40
Brood (d.d. 01.09)	f	13,80
A.H.	f	63,40
Kampeerkosten	f	105,--
Saldo	f	32,80

f 330,-- f 330,--

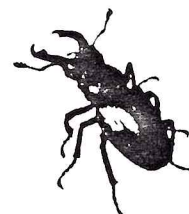
SNUITKEVER

Grote gele kwikstaart

GEWONE FREPRIJS

VLIEGEND HERT

- 20 -
Waarnemingenlijst
sept./okt./nov.84

Na zeer lange tijd terug van weggeweest: de vogelwaarnemingen van Culemborg en omgeving. Onderstaand de diverse waarnemingen van de maanden september, oktober en november 1984.

Dodaars

28.10.84 - 1 ex. Redichemse Waard (L.v.d.Kooij)

18.11.84 - 1 ex. Beusichemse Waard (H.Vennix)

Jan van Gent

11.09.84 - 1 onvolwassen ex. (1e jaars) verzwakt gevonden bij Zoelmond.
In asiel later overleden. (M.v.d.Tol)

Grauwe Gans

27.10.84 - totaal 6 à 7.000 ex. doortrekkend richting Z/ZW vanaf telpost Redichemse Waard. (telpost)

10.11.84 - 27 ex. trekkend richting Z. vanaf pont Beusichem (G. van Ruiten)

11.11.84 - 19 ex. trekkend richting Z. over Regulieren (G. van Ruiten)

Brilduiker

10.11.84 - 1 ♀ ex. Tichelterrein-Buren (T.Kompier)

Krakeend

07.10.84 - 1 paartje Rijswijk (T.Kompier)

Eidereend

14.10.84 - 2 ♀ ex. trekkend richting Z.O. (telpost)

Grote Zaagbek

24.10.84 - 1 ♀ ex. Redichemse Waard (M.v.d.Tol)

Buizerd

27.10.84 - in totaal 63 ex. trekkend richting Z.W. (telpost)

Ruigpootbuizerd

17.11.84 - 1 ♀ ex. bij de Heul binnendijks (T.Kompier)

Havik

27.09.84 - 1 ♀ ex. trekkend richting Z.W. (telpost)

03.10.84 - 1 ex. trekkend richting Z. vanaf Mariënwaard (M. van Dord)

Bruine Kiekendief

30.09.84 - 1 ♀ ex. trekkend richting Z.W. vanaf Lekdijk (L.v.d.Kooij)

02.10.84 - 1 ♂ ex. trekkend richting Z/Z.O. vanaf K.W.C. (T.Kompier)

03.10.84 - 1 ♀ ex. langs Rijksstraatweg (K.Veling)

27.10.84 - 3 ♂ ex. trekkend richting Z.W. (telpost)

krakeend

Woerd

Blauwe Kiekendief

27.10.84 - totaal 8 ex. trekkend richting Z.W. (telpost)

03.11.84 - 1 ex. Steenwaard (H.Vennix en ekskursie)

04.11.84 - 1 ♂ ex. trekkend richting Z. vanaf Daam van Dijkweg (G.van Ruiten)

Smelleken

15.09.84 - 1 ex. trekkend richting Z.W. (telpost)

12.10.84 - 1 ♂ ex. trekkend richting Z.W. (telpost)

Roodpootvalk

13.09.84 - 1 onv. ex. p.p.c. (= plasjes pont Culemborg) (M.v.d.Tol)

Tevens nam Marcel aldaar een gele ♂ Anzernevlinder - zeer zeldzaam - waar!

Waterral

07.10.84 - 2 ex. Rijswijk (T.Kompier)

10.11.84 - 1 ex. Regulieren (T.Kompier)

10.11.84 - 1 ex. Tichelterrein (T.Kompier)

Scholekster

27.10.84 - 1 ex. Redichemse Waard (T.Kompier)

Kleine Plevier

10.11.84 - 1 ex. telpost (M.v.d.Tol)

Goudplevier

10.11.84 - 1 ex. gehoord Tichelterrein (T.Kompier)

11.11.84 - 1 ex. O.V.B. - Beesdse Veld (T.Kompier)

13.11.84 - 1 ex. Redichemse Waard (T.Kompier)

17.11.84 - 1 ex. Steenwaard (T.Kompier)

4 ex. De Heul (T.Kompier)

Kleine Goudplevier

24.10.84 - 1 ex. trekkend richting N.W. vanaf telpost (M.v.d.Tol en T.Kompier)

(Deze waarneming is inmiddels ter beoordeling aan C.D.N.A. doorge-
stuurd!)

Bokje

15.09.84 - 1 ex. (telpost)

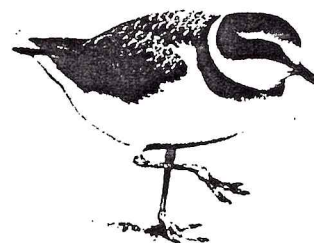
Grutto

07.10.84 - 1 ex. nabij rivierkruising (T.Kompier)

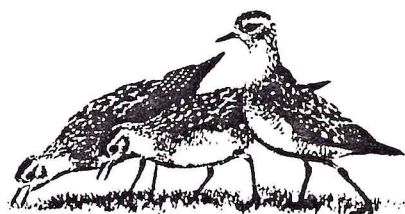
Witgatje

29.09.84 - 1 ex. trekkend richting Z.W. (telpost)

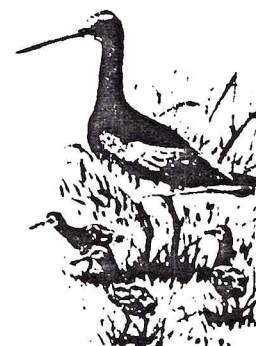
28.10.84 - 1 ex. Redichemse Waard (T.Kompier)

kleine plevier

goudplevier

grutto

Bonte Strandloper

29.09.84 - 3 ex. trekkend richting W. (telpost)

Ransuil

10.11.84 - 1 ex. Regulieren (T.Kompier)

3 ex. Tichelterrein (T.Kompier)

IJsvogel

02.10.84 - 1 ex. Meerkade (K.Veling)

13.10.84 - 1 ex. Regulieren (G. van Ruiten)

28.10.84 - 1 ex. Redichemse Waard (T.Kompier)

29.10.84 - 1 ex. rond Zeedijk nr. 5 (M. van Dord)

10.11.84 - 1 ex. Tichelterrein (T.Kompier)

11.11.84 - 1 ex. langs Zeedijk (G. van Ruiten)

Groene Specht

14.10.84 - 1 ex. Plantage (G en C. van Ruiten)

(reeds vanaf augustus aldaar aanwezig!)

29.10.84 - 1 ex. Meerkade (P.Berkien)

10.11.84 - 1 ex. Tichelterrein (T.Kompier)

Kuifleeuwerik

10.11.84 - 6 ex. trekkend richting Z.W. vanaf telpost (M.v.d.Tol)

Boomleeuwerik

26.10.84 - 2 ex. trekkend richting Z.W. boven Weidsteeg (T.Kompier)

7 ex. trekkend richting Z.W. Redichemse Waard (T.Kompier)

Duinpieper

16.09.84 - 1 ex. Polder Redichem (M.v.d.Tol)

Grote Gele Kwikstaart

26.10.84 - 1 ex. ter plaatse K.W.C. (T.Kompier)

01.11.84 - 1 ex. bij station Culemborg (T.Kompier)

Roek

28.10.84 - 4 ex. Lazaruswaard (L.v.d.Kooij)

Tjiftjaf

10.11.84 - 1 à 2 ex. Tichelterrein (T.Kompier)

Gekraagde Roodstaart

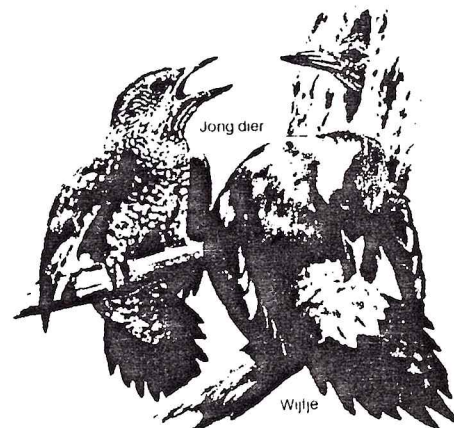
22.10.84 - 1 ♂ ex. in tuin Weidsteeg nr. 69 (T.Kompier)

Beflijster

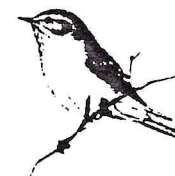
24.10.84 - 2 ex. trekkend richting Z.W. vanaf telpost (M.v.d.Tol)

ransuil

groene specht

tjiftjaf

Goudvink

28.09.84 - 1 ex. trekkend richting Z.W. vanaf telpost (M.v.d.Tol)

27.10.84 - 1 ex. trekkend richting W/Z.W. (telpost)

Appelvink

12.10.84 - 1 ex. trekkend richting Z.W. in gezelschap van andere vinken
boven K.W.C. (T.Kompier)

Europese Kanarie

04.11.84 - 1 ex. doortrekkend richting Z.W. vanaf telpost (M.v.d.Tol)

IJsgors

13.10.84 - 2 ex. doortrekkend richting Z.W. vanaf telpost (telpost)

27.10.84 - 1 ex. gehoord rond telpost (telpost)

10.11.84 - 1 ex. doortrekkend richting O. vanaf telpost (telpost)

Opmerking

Met 'vanaf telpost' wordt de trektelpost bedoeld, zoals gevestigd in de Redichemse Waard ter hoogte van boerderij Den Anker.

De telpostwaarnemers zijn o.a. Jandirk Kievit, Tom Kompier, Felix Schoenmakers, Marcel van der Tol en Paul van Veen.

Zoals uit bovenstaande lijst moge blijken, was de 27e oktober jl. een topdag qua doortrek van diverse soorten stootvogels en grauwe ganzen.

Een reden temeer om de telpost in de Redichemse Waard tijdens uw tochten te bezoeken.

Aanvullingen van deze waarnemingslijst blijven welkom.

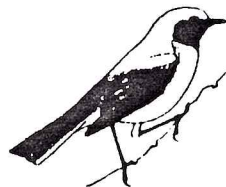
Kaartjes blijven verkrijgbaar bij Nico Peek, Sleutelbloem 4

Henk Vennix, Parklaan 99

Gerard van Ruiten, Chopinplein 41.

ROEK

GEKRAAGDE ROODSTAART

Gerard van Ruiten

Een zeer goede serie vogelboeken die helaas nog weinig bekend is

Al een aantal jaren geleden is de uitgeverij Kosmos gestart met een serie vogelboeken onder de titel Kosmos Vogelmonografieën. Elk deel van deze serie behandelt één vogelsoort.

Tot nu toe zijn er 10 delen verschenen. Onbekend is, of deze serie nog zal worden voortgezet.

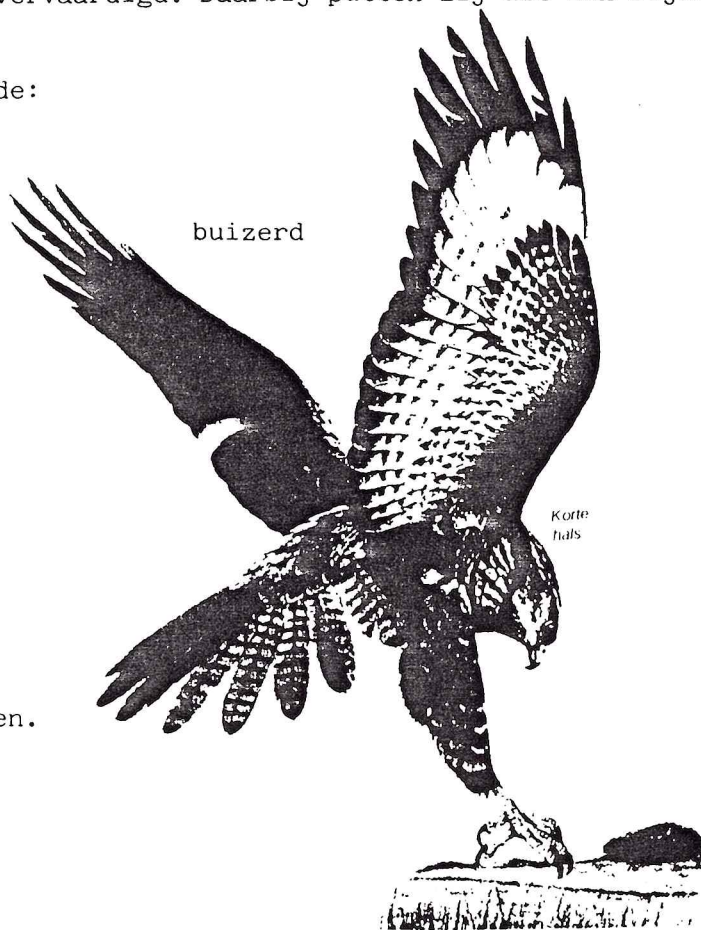
Nu de Goedheiligman uit Spanje zich weer aandient, is het misschien een goed idee om tussen al die sokken, stropdassen, agenda's e.d. eens een ka- dootje te doen voor de echte natuurliefhebber. Zonder uitzondering zijn deze boeken een schot in de roos. Op een prettige, goed leesbare manier krijgt de lezer veel informatie over de betreffende vogelsoort voorgeschoteld. De auteurs weten enerzijds de oppervlakkige kwasi geestige journalistieke toon te vermijden, anderzijds ver uit de buurt te blijven van de gortdroge hand- boekenstijl.

De eerste vier deeltjes werden door Nederlandse vogelkundigen uit oorspronke- lijke Deense manuscripten bewerkt. De overige zes deeltjes zijn volledig van de hand van Nederlandse auteurs. Stuk voor stuk zijn het specialisten op het gebied van 'hun eigen' vogelsoort. Velen weten niet alleen vaardig de pen maar ook de tekenstift en de fotokamera te hanteren.

Als voorbeeld wil ik het boek 'de buizerd' nemen, dat op het ogenblik hier voor mij ligt. De auteurs Dick Poppe en Bernard Vos hebben de tekst, de teke- ningen en de meeste foto's zelf vervaardigd. Daarbij putten zij uit hun rijke ervaringen als onderzoeker.

Achtereenvolgens komen aan de orde:

- de systematiek van de buizerd
- buizerds in het algemeen
- verspreiding
- biotoop
- allerlei vormen
- het verenkleed en de rui
- vorm en functie
- de buizerd als jager
- het menu van de buizerd
- gedrag en broedbiologie
- de trek
- de buizerd en de mens
- en nog enkele andere onderwerpen.

Elk onderwerp is overvloedig geïllustreerd met foto's, kaartjes, tekeningen, tabellen en grafieken.

Kortom een boek niet alleen prettig om te lezen, maar ook om het vaak ter hand te nemen om de eigen waarnemingen van deze, ook bij ons veel geziene roofvogel, te kunnen toetsen of te interpreteren.

Bovendien is de waarde van het boekje, dat het eigen onderzoek stimuleert, want vragen blijven er altijd.

De overige delen zijn:

De blauwe reiger door A. Blok en T. Drybbo

De boomvalk door R. Bijlsma

De bosuil door J. H. Mooij

De kerkuil door J. de Jong

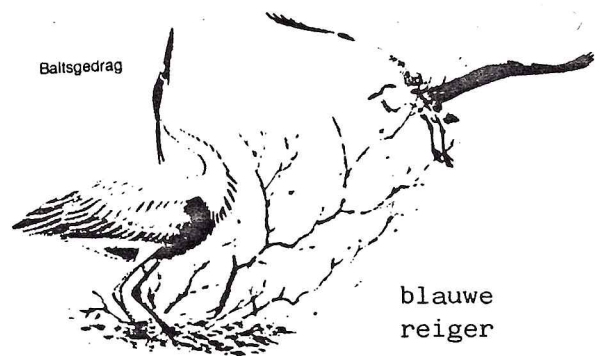
De kleine rietgans door J. Philippona

De knobbelzwaan door W. Ruitenbeek en P. Andersen-Harild

De torenvalk door J. Trap-Lind

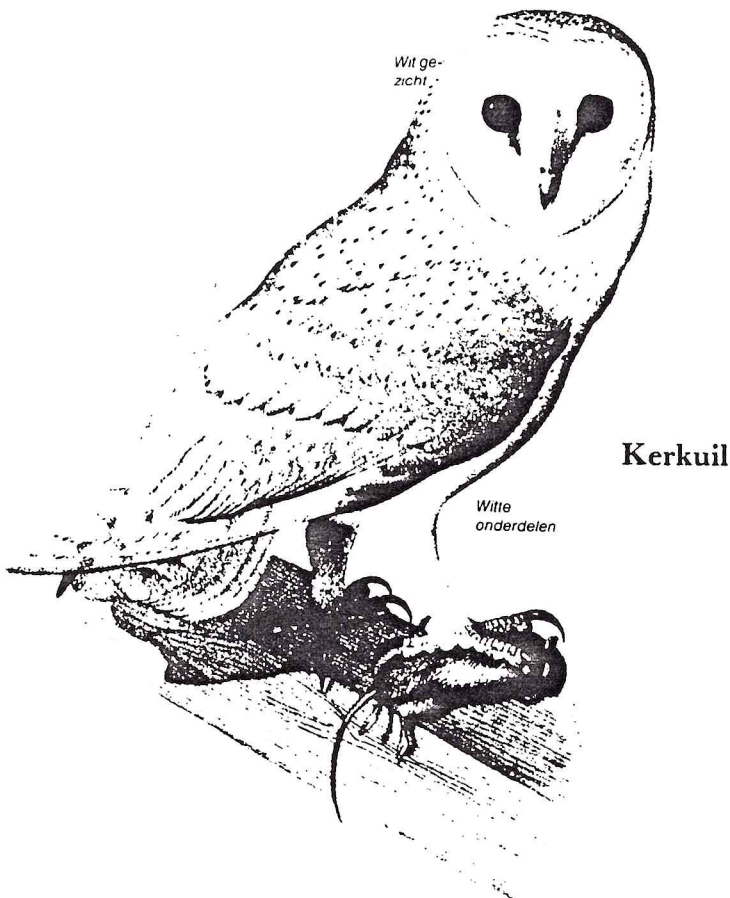
De waterral door G. H. J. de Kroon

De zilvermeeuw door R. Goldbach en K. J. Hansen

De boeken kosten f 25,-- per deel. Naar mijn idee een wat forse prijs voor zo'n 75 à 90 pagina's.

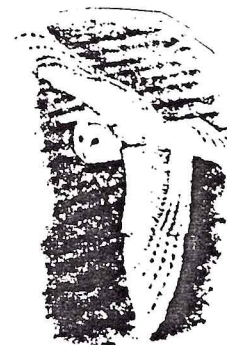
Ondoorgrondelijk is de manier waarop de prijs van een boek wordt vastgesteld!

Kerkuil

namens Sint en Piet

v.d. Kooij

Ingekomen stuk d.d. 22 oktober 1984

Misschien is het bij veel leden nog niet bekend, dat wij bij onze vereniging een jongeman, genaamd Joost Woudstra, hebben die stage heeft gelopen voor de Bosbouw en Cultuurtechnische school te Velp.

De stageplaats was dit keer de directie Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw te Zoetermeer. Aldaar heeft hij met behulp van gegevens de aanwas bij het Edelhert op de Veluwe bepaald.

Het volgende is de samenvatting van zijn verslag met de titel:

Aanwasbepaling bij het Edelhert op de Veluwe

In ons land is men bij het beheer van de edelhertenpopulatie steeds uitgegaan van een aanwaspercentage van 70%. Om te controleren of dit percentage juist is, is eerst de aanwas via de tellings- en afschotscijfers berekend. Hiervoor zijn gegevens over de laatste dertien jaargebruikt. Voordat tot aanwasberekening is overgegaan, zijn eerst de gegevens van de niet getelde jaren berekend.

Voor de aanwasberekening willen we de hoeveelheid vrouwelijke dieren en het aantal daaruit geboren kalveren weten. Bij de kalveren wordt ervan uitgegaan dat de geslachtsverhouding 1 : 1 is.

Aanwasberekening via het afschot is ook mogelijk. Deze methode lijkt beter te voldoen. Hierbij gaan we uit van twee perioden van zeven jaar. Voor deze perioden wordt de aanwas van zowel de mannelijke - als van de vrouwelijke dieren berekend. Deze twee samen geven de totale gemiddelde aanwas. Bij deze methode wordt het aantal grootgebrachte dieren bepaald, doordat alleen het afschot als aanwas wordt aangemerkt.

Met het meerafschot dat bepaald is, wordt bedoeld het aantal dieren dat gemiddeld meer afgeschoten zou moeten zijn, wilde men de stand van 1970 op dat aantal fixeren. Het geeft weer, hoe de stand stijgt bij het achterwege laten van het daargenoemde aantal dieren.

De theoretische toewijzing gaat uit van het streefaantal edelherten in een bepaald leefgebied. Dit aantal is vastgesteld door het hertenberaad in 1976. Het getal geeft het aantal dieren aan dat op basis van de aanwas, via tellings- en afschotscijfers, als afschotsdieren toegewezen zou moeten zijn.

De Noordoost Veluwe is een gebied waar men streeft naar 150 edelherten. Bij berekening van de aanwas kan gerekend worden met de tellingen vanaf 1976. De aanwas berekend over die jaren is: via tellings- en afschotscijfers 65,80%, terwijl het via het afschot 70,90% bedraagt.

Op de Noordwest Veluwe streeft men naar 160 dieren. Het is daar mogelijk met elf teljaren te rekenen, waarna het aanwaspercentage via tellings- en afschotscijfers op 66,70% komt, terwijl via het afschot alleen een aanwaspercentage van 63,0% berekend kan worden.

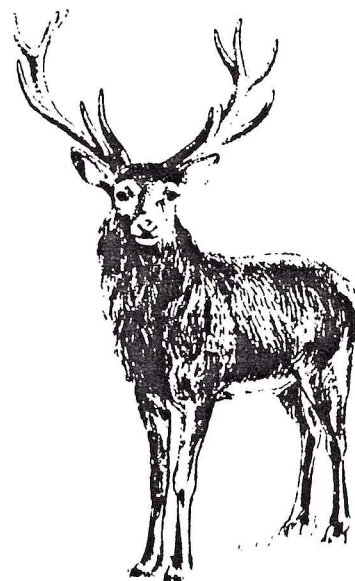
Het Staatswildreservaat gaat uit van een stand van 150 à 160 dieren met, net als in de andere gebieden, een geslachtsverhouding van 1 : 1. Hier kan met dertien tellingen gerekend worden. De betrouwbaarheid wordt hierdoor vergroot. De aanwas, berekend uit tellings- en afschotscijfers is 73,31%, terwijl via het afschot een aanwaspercentage van 93,16% berekend kan worden.

De Zuidoost Veluwe is het gebied met de grootste hertenstand. Hier streeft men naar een aantal van 200 dieren, in een geslachtsverhouding van 1 : 1. De aanwas berekend uit tellings- en afschotscijfers bedraagt 72,81%, terwijl de aanwas berekend uit afschotscijfers alleen 78,89% als aanwaspercentage aangeeft.

Op de Zuidwest Veluwe wordt een aantal van slechts 100 dieren nagestreefd. De aanwas berekend met tellings- en afschotscijfers ligt hier erg hoog, nl. 82,86%. Ook het aanwaspercentage uit het afschot ligt erg hoog. Dit percentage ligt op 106,26%.

Tot slot staan in het laatste hoofdstuk de cijfers van de twee aanwasberekeningsmethoden naast elkaar, terwijl ook de voor- en nadelen van deze twee methoden nogmaals besproken worden. Tevens probeer ik hier de noodzaak van een jaarlijkse telling en het volledig realiseren van het toegewezen afschot duidelijk te maken.

Degene die na het lezen van dit stuk geïnteresseerd is in het totale verslag van Joost, kunnen terecht bij de bibliotheek van de N.V.W.C.

EDFLHERT

1. Ingekomen stukken

- Informatie over een vogelkursus die landelijk is opgezet.
Deze is bedoeld om vogelaars wat beter in te wijden in het vogelonderzoek.
Elders in deze Hak-al vindt u meer informatie.
- 'In Vogelvlucht' jaargang 7 no. 3, is het blad van de vogelstudiegroep van het natuur historisch genootschap in Limburg.
In dit nummer meer over de waterspreeuw en de broedvogels van het Limbrichterbos in 1984!! (vlot werk).
- Afwijzingen op onze subsidie-aanvraag van het Anjerfonds en het nationaal jeugdfonds.
- Informatie van Vogelbescherming over het handboek vogelinventarisaties.
- Het jaarverslag over 1983 van het RIN (Rijks Instituut voor Natuurbeheer).
- Een uitgave van natuur en milieu: 'Toekomst met duurzame energie'.
- Het jaarverslag van het kontaktorgaan vogelstudie 1983 waarin géén bijdrage van onze vogelwacht door het zeer lakse optreden van een aantal leden! Laten we zorgen, dat we er volgend jaar gewoon weer in staan, ofwel zeg alleen iets toe als je het kunt waarmaken!
- Een verslag van de activiteiten van het rekreatieschap Lingegebied.
- Een verslag - gemaakt door Joost Woudstra - over de aanwas van het edelherten bestand op de Veluwe. Een mooi verslag, waar zo te zien veel werk aan is besteed, al hoeft niet iedereen het met alles wat erin staat eens te zijn.
Elders in deze (of de volgende) Hak-al komt een uittreksel hiervan.

Alle bovengenoemde boekjes, brochures en tijdschriften zijn in de bieb of op de leesplank in te zien op de wekelijkse bieb-avond op dinsdag-avond van 7 tot 8.

2. Uitgaande stukken

- Een zeer goed afgewerkte informatiebrochure over het doen en laten van de vogelwacht aan instanties van wie we subsidie hopen te ontvangen voor ons clubhuis.

3. Enquête

We hebben de uitslag van de enquête doorgesproken en daaruit de volgende konklusies en plannen opgesteld:

- Er zal een open dag worden georganiseerd waarop alle werkgroepen iets laten zien en vertellen, wat hun activiteiten zijn.

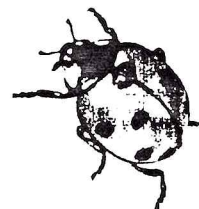
- De dia-avonden zullen zo gevarieerd mogelijk worden opgezet (allerlei onderwerpen zullen worden behandeld).
- De algemene ledenvergaderingen eens in de maand zijn open voor ALLE! leden, jong of oud, man of vrouw, blond of zwart!
- Tom zal voor iedere Hak-al een bepaalde groep vogels onder de loep nemen, en determinatie moeilijkheden bespreken.
- De meeste wensen die verder in de enquête werden genoemd, worden verwezenlijkt in de cursus 'algemene natuurkennis' die we in januari hopen te starten.
- Er komt een vaste rubriek in de Hak-al, die op de maandelijkse vergaderingen zullen worden toegewezen.

4. Vogelwerkgroep

Zolang er geen algemene coördinator voor de VWG is gevonden zullen Marcel en Tom dit samen op zich nemen.

5. Ekskursieprogramma

Zie elders

LIEVEHOFERSBEESTJE

6. Kursus

De informatie over de cursus 'algemene natuurkennis' vindt u in deze Hak-al, geef u snel op, 50 is de grens.

7. Kampen

Het winterkamp gaat naar Texel, terwijl in mei een jubileumkamp zal worden georganiseerd naar de Hautes Fagnes in België of Cop Griz Nez in Frankrijk. In het najaar zal Tom Kompier een kamp organiseren naar Schiermonnikoog.

8. Nestkasten

- Arjan v.d. Veen zal meewerken in de nestkastenwerkgroep.
- Het voorstel om vleermuizenmest aan te brengen in de nestkast van de plantage, om zo de drempelvrees van de vleermuis te overwinnen.

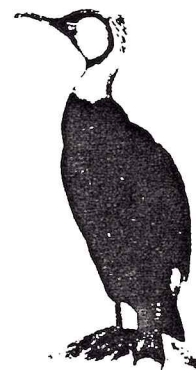
9. Rondvraag

- De knotwilgen zijn allemaal in kaart gebracht, en er is nog genoeg te knotten.
- Er is toch nog overleg gaande om de Flora Culemborgensis uitgegeven te krijgen.

Op deze schitterende herfstdag fietsten wij met z'n negenen naar ons ekskursie-doel de Kil van Hurwenen bij Zaltbommel. Het was nagenoeg windstil weer, zonnig en met een helder zicht. Kortom, het beloofde een ideale dag te worden om de veelkleurige vogelwereld die deze oude Waalarm bevolkt, te observeren. En dat werd het ook. Nadat we een bandje geplakt hadden en op de afgesproken plaats bij de Waalbrug nog enige automobilisten hadden opgepikt, staken we de rivier over en sloegen linksaf onder de spoorbaan door. Hier was de hele spoordijk door een roze waas overtrokken.

Het kroonkruid een nogal zeldzame vlinderbloemige, zorgde voor dit kleurenfeest op deze fraaie late herfstdag. Inmiddels begonnen we het in het heerlijke herfst-zonnetje tamelijk warm te krijgen, toen we op een volledig omgewoelde dijk terecht kwamen. Hier bleek een dijkverzwaring in volle gang. Wat verderop ontmoetten wij een jeugdige vertegenwoordiger van de agrarische stand die de hele ochtend heen en weer reed met zijn trekker om een flink aantal tanks vol gier op een stukje uiterwaarde van nog geen 2 hektaren te dumpen. Hetgeen hem slechts de dank van een grote schare meeuwen opleverde.

Op de buitenste plas zat een groep van \pm 75 aalscholvers zich op een strandje te koesteren in de zon. Met de telescoop waren juveniele exemplaren duidelijk te onderscheiden van de volwassenen. De eerstgenoemde lichtbruin met een lichtere borst, terwijl de 'meerderjarigen' egaal zwartbruin waren. Sommige aalscholvers hadden de karakteristieke stand met half uitgespreide vleugels aangenomen om hun bij het duiken nat geworden verenpak te drogen.

aalscholver

Een kleine poel herbergde een dodaars, een fuut en een meerkoet. Op de grote plas zwommen slobenden, smienten en wilde eenden. Een stuk of 5 grauwe ganzen kwamen even later aanvliegen en streken neer op het water.

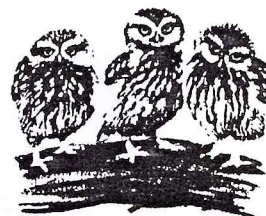
Door de gunstige stand van de zon werd het vogels kijken bij de eigenlijke Kilplas een waar feest.

Prachtig die woerdjes van slob- en wilde eenden en wintertaling. Vooral de laatsten waren bijzonder talrijk. Af en toe vloog een groepje van deze kleine eendjes wat nerveus in het rond. Ogenschijnlijk gebeurde dit zonder aanleiding, want het overgrote deel bleef doodgemoedereerd zitten.

Watersnippen lieten zich bewonderen en ook een klein groepje kraakeenden. Verder zagen we nog een grote groep halftamme ganzen, waaronder grauwe, kol-, knobbel- en één rietgans.

Wat meer in de verte in allerlei plasjes tussen het riet hadden zich zeker meer dan 1000 eenden verzameld. Voor het merendeel wilde eenden. Maar na enig zoeken, ontdekte ik nog een pijlstaartwoerd, die door iedereen door middel van de telescoop bewonderd kon worden.

In het geboomte zaten volop eksters, kramsvogels en koperwieken. Ook vinken en sijsjes waren van de partij en een steenuiltje koesterde zich in de zon gezeten op de stronk van een knotwilg. De kleiputten bij Hurwenen leverden slechts een klein aantal kuifeendjes op.

steenuil

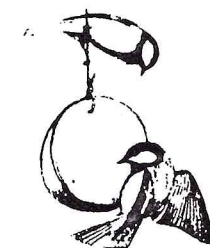
Af en toe zweefde een buizerd boven het gebied en ook een sperwer kwam langsgelovogen.

Node namen we afscheid van al dat moois om de terugtocht te aanvaarden. Vanaf de Waalbrug zagen we hoe 12! buizerds in wijd schroevende kringen voor een schitterende voorstelling zorgden. Vanwege het schitterende weer besloten we om binnendoor over Neerijnen, Opijnen en Est naar huis te fietsen, alwaar wij omstreeks half vier vermoeid maar voldaan aankwamen.

Lijst van waarnemingen

fuut	
dodaars	
aalscholvers (groep + 75)	
blauwe reiger	
knobbelzwaan	
grauwe gans	
kolgans]	
rietgans]	tam
knobbelgans]	
nijlgans	
wilde eend (zeer veel)	
kraakeend (6)	
pijlstaart (enkele)	
smient (paar honderd)	
wintertaling (idem)	
slobeend (+ 200)	
kuifeend (10-tal)	
tafeleend (1 groepje in de Waal)	

sperwer (4)
torenvalk (2)
buizerd (16)
fazant
waterhoen
meerkoet
kievit
watersnip
zilvermeeuw
stormmeeuw
graspieper

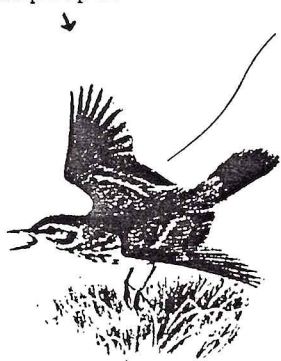

koolmees

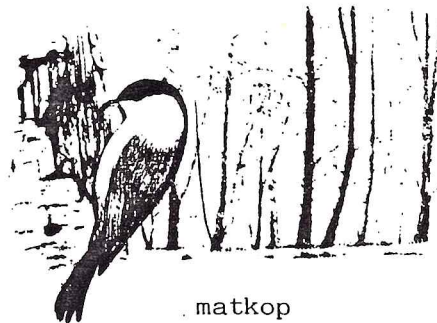

smient

kokmeeuw
houtduif
holenduif
turkse tortel
steenuil
koolmees
pimpelmees
huismus
veldleeuwerik

waterpieper
witte kwikstaart
spreeuw
vlaamse gaai
ekster
kauw

matkop

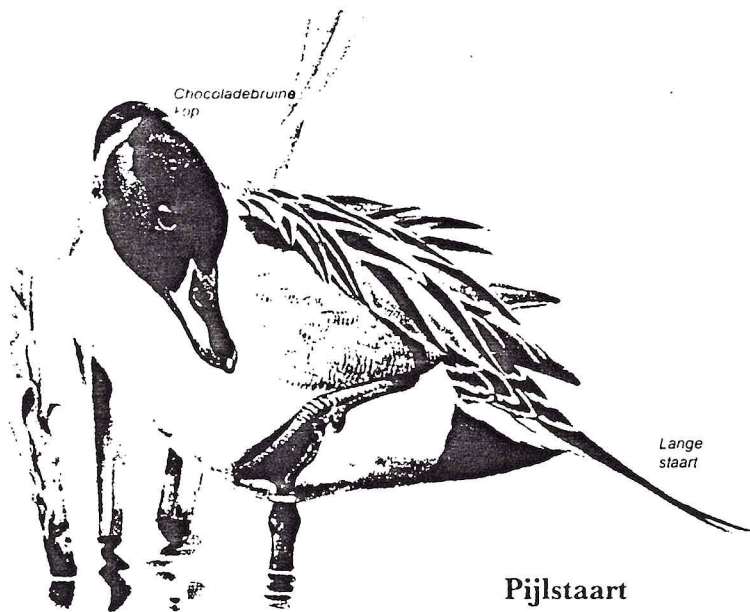
ekster
zwarte kraai
bonte kraai (1 ex. tussen
Geldermalsen en Culemborg)
winterkoninkje
heggemus
roodborst

merel
koperwiek
kramsvogel
matkop
vink
sijs

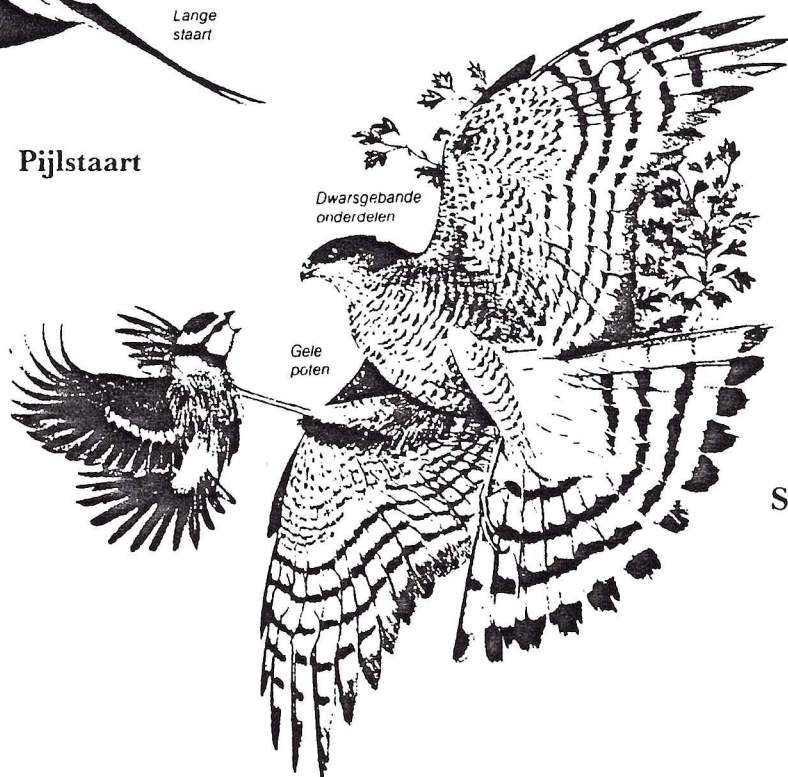

kauw

L. v.d. Kooij

Pijlstaart

Sperwer

'Educatief ochtendje' Zoogdierenwerkgroep

Op zaterdag 17 november jl. togen in alle vroegte vier leden van de zoogdierenwerkgroep, t.w. Henk Vennix, Nico Peek, Marcel van der Tol en ondergetekende, naar Boxtel. Aldaar aangekomen, stond Cees Margry, één van de spullen van de veldwerkgroep van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ), ons in de koude ochtendlucht op te wachten en met z'n vijven bezochten we een bosgebied in de nabije omgeving van Boxtel. Het doel van dit bezoek was een inzicht te verkrijgen in de methodiek van het determineren van muizensoorten in een bepaald gebied.

Cees had vrijdagavond in totaal 14 inloopvallen uitgezet, nl. 10 zogenaamde hongworth vallen en 4 plastic inloopvalletjes.

Een hongworth val is één van de vele typen van live-traps (vallen om een dier levend te bemachtigen voor wetenschappelijke doeleinden) en wordt in het veld het meest gebruikt vanwege zijn praktische eigenschappen.

Deze val bestaat uit twee delen: een tunnel, die vangmechanisme en deur bevat en een nestruimte. Deze nestruimte was gevuld met voedsel, o.a. mais en brood met pindakaas (!), en gras met bladeren vanwege de koude.

Tijdens het controleren van de vallen, die om de 5 meter in een rechte lijn waren opgesteld, bleken twee vallen gesloten te zijn. Deze vallen werden één voor één door Cees leeggeschud in een grote plastic zak om de determinatie van de gevangen muis te vergemakkelijken en om het ontsnappen te voorkomen. Na de beestjes in de nek gevat te hebben, konden een rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*) en een bosmuis (*Apodemus sylvaticus*) geregistreerd worden, waarbij Cees de leergierige N.V.W.C.-ers op de diverse kenmerken en verschillen van beide soorten wees.

Vervolgens werden gewicht, geslacht en ouderdom bepaald en op een formulier ingevuld.

BOSMUIS

Nadat een stukje dekhaar uit de pels was geknipt, werden de dieren weer in vrijheid gesteld onder het geluid van de neerklappende spiegels van onze camera's. De vallen werden allen verzameld en rond het middaguur betraden we het gezellige huis van fam. Margry, waar we uitvoerig door Cees werden geïnformeerd over alle in Nederland voorkomende muizensoorten en de determinatie- en inventarisatietechnieken van kleine zoogdieren.

Wij hopen deze informatie te kunnen aanwenden bij het populatieonderzoek, dat wij in de komende jaren in de Regulieren en het Beesdse Veld zullen uitvoeren.

Aanwezig: Han, Kars, Peter, Marcel, Paul (wat later), Joost, Gerard, Henk, Tom (veel te laat), Marcel (te laat), Leo geëxcuseerd.

1. Ingekomen stukken

- Gelderse Milieukrant (speciaal over uiterwaarden). (posten al ingepikt door Natska).
- Kruisbek 84/5 (ijsvogel in Utrecht 1983).
- Greenpeace (walvissen, dolfijnen).
- Natuurbehoud (langlaufen, zure regen).
- Natuur en milieu (nestoverschot, decentraal electrisch opwekken).
- Outdoor recreation and birds: confliction tymbiosis?
Proefschrift André v.d. Zande.
- Lutra infoblad.
- Nieuwsbrief SOVON (nestkastenonderzoek).
- Nieuwsbrief Stichting Stichtse Milieufederatie.
- Vogelbescherming (handboek vogelinventarisatie f 37,50).

2. Uitgaande stukken

- (koffiekan)

3. Zoogdierenwerkgroep

Kees Margry. Verslag bezoek aan Boxtel door Gerard van Ruiten. (zie elders in de Hak-al).

4. Vogelwerkgroep

Marcel gaat coördineren met steun van Tom. Vrijdag 14 november bijeenkomst in Nonnetje 20.00 uur.

5. Zoogdierenwerkgroep

Vrijdag 21 december bijeenkomst in Nonnetje 19.30 uur.

6. Kursus Algemene Natuurkennis

Zie elders in de Hak-al.

7. Jubileum

16 maart 1985 feestavond in Franse school info markt, fietspuzzeltocht, boekje natuur rond Culemborg (kopy voor 1.1.85 door diverse werkgroepen), 's avonds feest.

Vergadering op 10 december 1984 feestkommissie, 20.00 uur Nonnetje.

8. Klubhuis

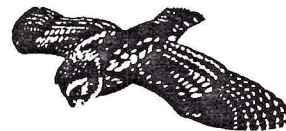
Afwijzing Jantje Beton en Anjerfonds.

9. Kamp

- Loopt nog niet storm voor Texel
- Voorjaarskamp: lichte voorkeur voor Hautes Fagnes.

10. Vogel van de maand (Hak-al)

- 'de fuut' Marcel v.d. Tol. december 1984
- 'de steenuil' Tom, februari 1985

steenuil

11. Ekskursieprogramma

Zie bijlage

12. Rondvraag

- Paul verwacht ergens subsidie te kunnen krijgen voor het knotten.
- Marcel van Dord wil loterij voor nieuw clubhuis, maar de vergadering vindt, dat dit beter later kan in verband met de inventaris van het nieuwe clubhuis.
- Tom wil weten waar de cassettebandjes van de vogelwacht zijn. Marcel heeft deze inmiddels bij Leo teruggebracht.
- Rupsdoodshoofdv�inder van Leo is verpopt en vlinder is uitgekomen.

Henk

De doodshoofdv�inder

Op maandagochtend 19 november jl. werden we gewekt door een kreet van onze dochter Maartje. De vlinder is uitgekomen! Uit het bakje waar ruim twee maanden de pop van de doodshoofdrupsvlinder stil had liggen zijn, klonk een hevig geritsel en gepiep. Een flinke vlinder probeerde zich naar buiten te werken.

De volgende dag heb ik een paar foto's genomen in de zon in de tuin. Hij begon in de warmte steeds heviger met zijn vleugels te trillen en plotseling vloog hij er met een grote snelheid vandoor.

Zo verdween een bijzondere gast uit ons leven. Het was een bijzondere belevens deze kennismaking met de doodshoofdvlinder.

Het herkennen van vogels (1)

Het is de bedoeling dat in iedere volgende 'Hak-al' een stukje over de determinatie van een vogel of een aantal vogels komt te staan.

Naast de determinatie kan ook bijvoorbeeld het voorkomen van een soort bij Culemborg worden besproken. Zowel gewone als zeldzamere soorten zullen aan bod komen.

Deze keer wil ik de futen (Podicipedidae) behandelen.

Futen (Podicipedidae)

Ik zal de vijf fuutsoorten die regelmatig in Nederland voorkomen behandelen. De zeldzame Amerikaanse dwaalgast Dikbekfuut (*Podylimbus podiceps*) blijft buiten beschouwing wegens een tekort aan veldkennis.

Voor deze soort verwijs ik naar Cramp & Simmons (*The Birds of the Western Palearctic, Volume I*). Met de Kuifduiker (*Podiceps auritus*) en de Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*) heb ik geen ervaring in zomerkleed.

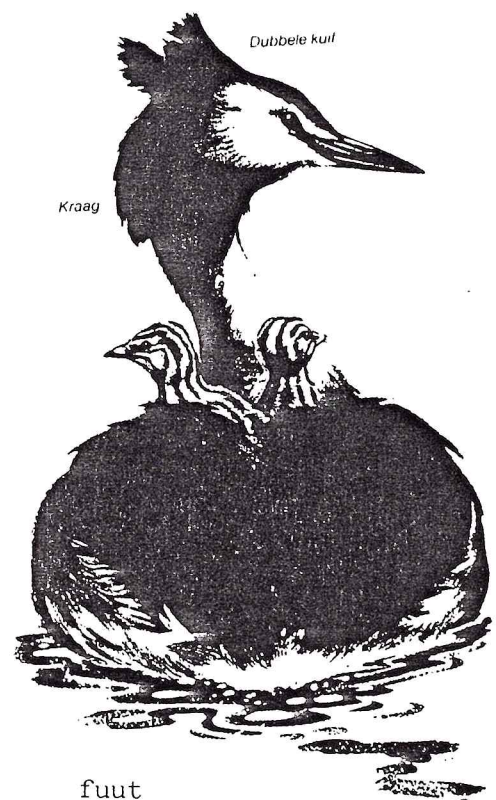
Onder het kopje Determinatie worden enkel de verschillen in winterkleed besproken. Voor de determinatie in vlucht zie ook fig. 1.

Fuut (Podiceps Cristatus)

Grootste fuut, met lange witte hals, witte borst en witte buik. De flanken en de rug en het in zit zichtbare gedeelte van de vleugels zijn bruin, evenals de achterzijde van de nek.

Zomerkleed

Bovenkop donkerbruin met twee zwart-bruine pluimen. Het oog is met de snavel verbonden door een zwarte streep, die van de donkere bovenkop wordt gescheiden door een witte streep. Ook onder het oog is de kop wit. Ter hoogte van de pluimen begint op de wangen een mooie kraag, die naar achter toe verkleurd van oranje-geel naar zwart-bruin.

Winterkleed

De kraag is volledig verdwenen, de pluimen vrijwel. Hierdoor krijgt de vogel een zeer platte kopvorm. De bovenkop blijft zwartbruin, terwijl het typische streepje tussen oog en snavel nog steeds aanwezig is.

Juvenielkleed

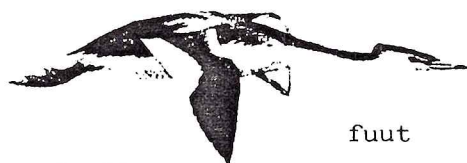
Hals en wangen met dikke grijszwarte strepen op witte ondergrond. Het typische oogstreepje is smaller en minder opvallend.

Snavel

Grote dolkvormige snavel, in de zomer geheel roze, maar heeft 's winters vaak een donkere punt.

In vlucht

Opvallend lange nek, wit overkomende vleugel met witte armpennen en witte kleine dekveren, waarvan het wit over de vleugel langs het lichaam de witte band van de armpennen raakt (zie fig. 1).

fuut

Determinatie

De fuut is de enige fuutachtige met roze snavel.

Typisch zijn bovendien het streepje tussen oog en snavel, de zeer lange nek en het platte kopprofiel. De roodhalsfuut (*Podiceps griseigena*) heeft meestal een niet helder witte hals en een kopkap die tot aan het oog reikt, in meerdere of mindere mate contrasterend met de lichte wangen. De roodhalsfuut is bovendien boller met kortere nek. De kuifduiker en de geoorde fuut zijn zwart-wit en niet bruin-wit, met relatief kleine en donkere snavel. Ze zijn bovendien veel kleiner en veel boller van uiterlijk. (De zeer kleine dodaars (*Tachybaptus ruficollis*) hoeft al geheel geen probleem meer te geven).

Roodhalsfuut (*Podiceps griseigena*)

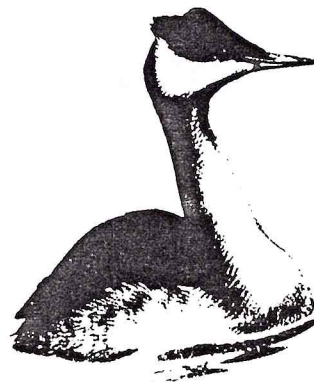
Kleiner dan de fuut, maar groter dan de andere futen. Groter dan een meerkoet (*Fulica atra*). Rug en flanken bruin, buik wit.

Zomerkleed

Zwarte kopkap, reikend tot op het oog, zonder de karakteristieke streep van oog tot snavel van de fuut. Grijs wangen, oranje-rode keel, hals en borst. De achterzijde van de nek is donker.

Winterkleed

Wangen nu wit of lichtgrijs tot vuilgrijs, waarbij lichtgrijs het gewoonste is. De kopkap is uitgebreid met een vuile onderrand, vaak tot iets onder het oog. De hals, keel en bovenborst zijn nu lichtgrijs tot vuilgrijs.

roodhalsfuut

Juvenielkleed

Als adult zomerkleed, maar met lichtere rossige hals en met bruin gestreepte wangen.

Snavel

Kleiner dan bij fuut. Karakteristiek wanneer gele basis aanwezig is, doch soms geheel donker.

In vlucht

De nek is korter en donkerder dan bij de fuut. Samen met het andere vleugelpatroon geeft dit een flink donkerder indruk.

Ook de roodhalsfuut heeft witte armpennen, maar de witte driehoek op de kleine vleugeldekveren is veel beperkter en loopt niet door langs het lichaam (zie fig. 1).

roodhalsfuut

Determinatie

Kan verwisseld worden met de fuut, de kuifduiker en de georde fuut. Indien de gele snavelbasis wordt gezien kan men die soorten echter uitsluiten. Verschillen met de fuut zijn aldaar besproken. De twee andere soorten zijn kleiner met minder zware snavel. Zij zijn bovendien zwart-wit en niet bruin-wit.

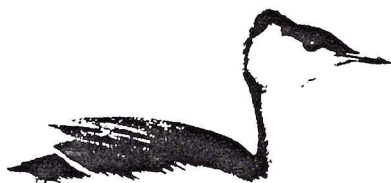
Kuifduiker (Podiceps auritus)

Kleine fuut, kleiner dan een meerkoet. Zwart-bruine achterzijde van de nek en zwart-bruine rug. Witte buik. Komt vaak zo bol over als een dodaars.

Zomerkleed

Brede rood-bruine band van de borst via de flanken tot op de onderstaartdekveren. De hals is bovendien ook nog rood-bruin. De kop is zwart op twee gele, naar achteren gerichte pluimen na, die zich voornamelijk boven het oog bevinden en niet sterk uitwaaiëren. Van het oog loopt een opvallende lichtlijn naar de ondersnavel.

Winterkleed

kuifduiker

Al het rood-bruin en geel in het kleed verdwijnt en wordt respectievelijk vervangen door wit en zwart. De wangen zijn meestal helder wit met een duidelijke scheiding met het zwart van de bovenkop dat ter hoogte van het oog begint. Het wit van de wangen is sterk uitgebreid naar achteren, zodat in de nek slechts een smal strookje zwart overblijft.

Juvenielkleed

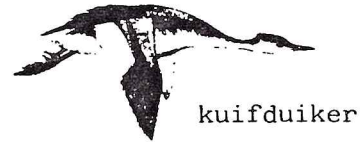
Als adult winterkleed, maar het zwart is bruiner en het wit vuiler (waardoor makkelijker verwarring met de geoorde fuut kan optreden).

Snavel

Kort en dik, met rechte bovensnavel. De kleur is donker met 's zomers een lichtgele punt, die 's winters soms nog aanwezig is.

In vlucht

Witte armpennen en een kleine gelijkzijdige witte driehoek op de kleine vleugeldekveren (zie fig. 1).

Determinatie

Van dichtbij is de snavelvorm karakteristiek. Bij de geoorde fuut is de snavel vrij scherp en vrij dun met een iets opgewipte bovensnavel en altijd zonder duidelijk lichte punt. De geoorde fuut heeft een bredere strook zwart in de nek (zie fig. 2), een kopkap die tot onder het oog reikt en vuilere wangen (pas op voor juveniele kuifduiker), waardoor het contrast tussen kopkap en wangen (veel) minder is. Veel minder is bijvoorbeeld het geval bij een juveniel. Op grotere afstand kan ook de kopvorm een aanwijzing zijn. Een steil voorhoofd en een vrij platte kruin bij de geoorde fuut en een vrij vlak voorhoofd met oplopende kruin.

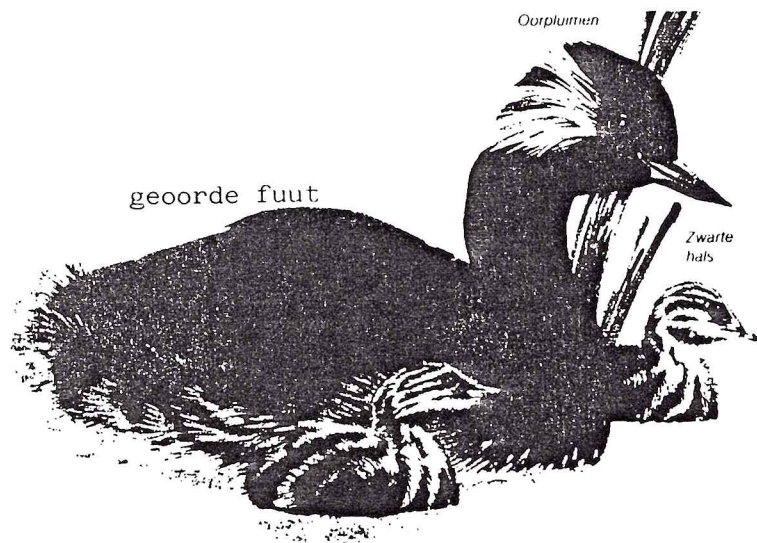
Verschillen met de roodhalsfuut zijn aldaar besproken, waarbij men door goed op de details in het kleed te letten, verder bij de soortbeschrijvingen genoeg informatie vindt.

Geoorde fuut (Podiceps nigricollis)

Kleine fuut, kleiner dan meerkoet, maar met een fuutachtiger postuur dan de kuifduiker, die meer dodaarsachtig lijkt. Zwart-bruine rug, witte buik.

Zomerkleed

Hals en kop zwart, op een gele pluim achter het oog na, die sterk uitwaaiert. Langs de flanken een vrij smalle rood-bruine band.

Winterkleed

Keel en hals wit, meestal met vuilgrijze waas. Wangen meestal vuilgrijs met diffuse afscheiding met de zwart-bruine kopkap, die iets onder het oog begint. Het wit van de wangen loopt minder ver door naar achter dan bij de kuifduiker, zodat in de nek een brede zwarte band overblijft. (zie fig. 2). De flanken worden wit.

Juvenielkleed

Net als bij de kuifduiker hebben de jonge vogels grauwere wangen en meer bruin in hun kleed.

Snavel

Donker van kleur, relatief klein met scherpe punt en enigszins opgewipte bovensnavel.

In vlucht

Typisch vleugelpatroon, zonder wit op de kleine vleugeldekveren, terwijl het wit van de armpennen tot halverwege de handpennen doorloopt.

(zie fig. 1).

Determinatie

Verwarring mogelijk met voornamelijk roodhalsfuut en kuifduiker. Zie bij die soorten.

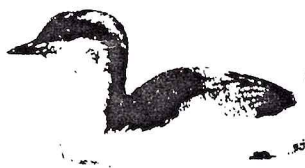
Dodaars (Tachybaptus ruficollis) (Podiceps ruficollis)

Zeer kleine fuut met donkerbruine rug.

Zomerkleed

Opvallende, lichtgele mondhoek, rood-bruine wangen, keel en bovenhals. Onderhals, borst, flanken en buik grijs-bruin. Bovenkop en achterzijde nek zwart-bruin.

Winterkleed

dodaars

Mondhoek minder of nauwelijks opvallend.
Wangen, keel en bovenhals lichtbruin.
Borst, flanken en buik licht grijs-bruin.
Bovenkop en achterzijde hals donkerbruin tot bruin.

Juvenielkleed

Als winterkleed, maar met bruine streep-tekening op wangen en hals.

Snavel

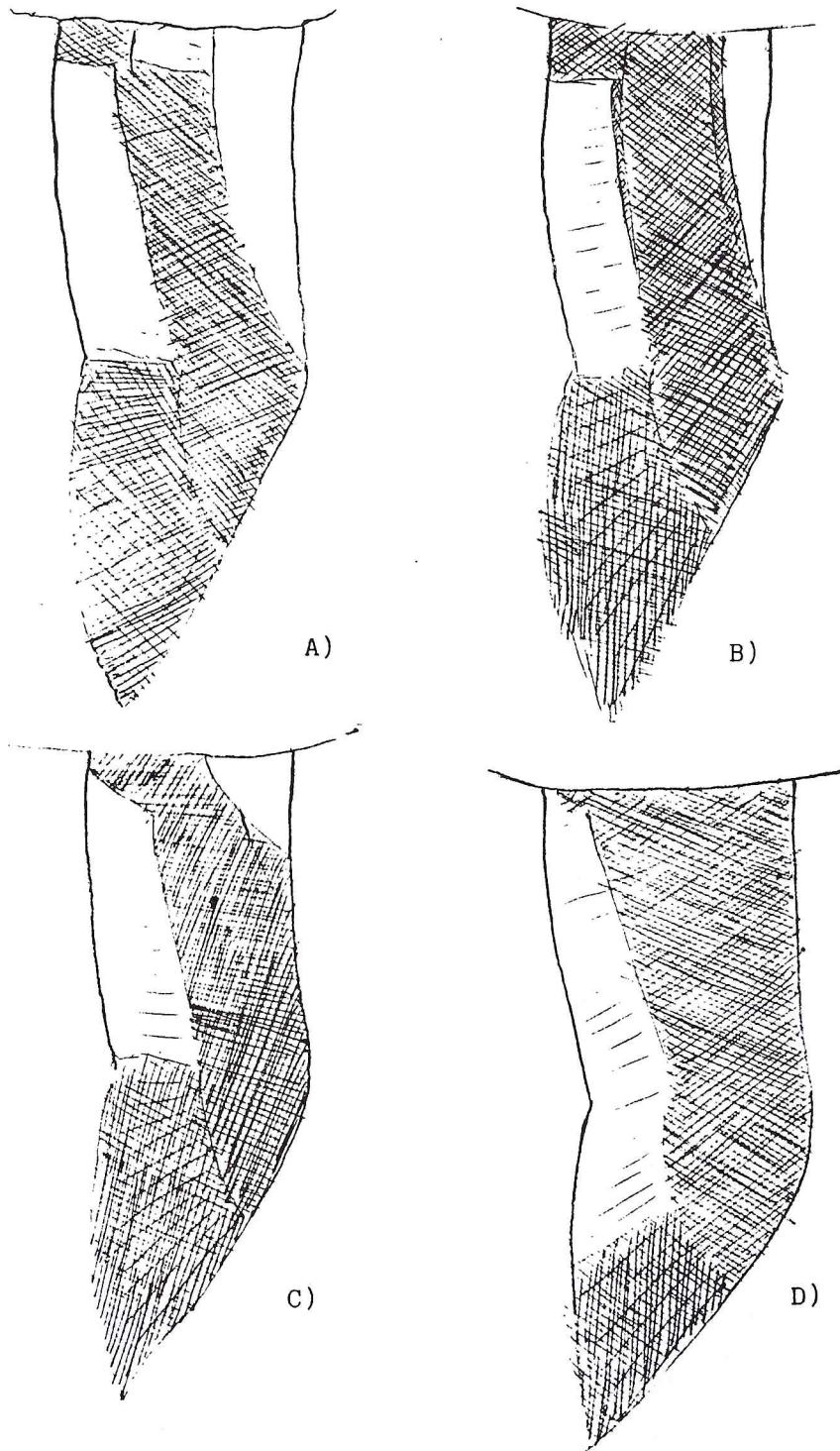
Snavel donker met lichte punt (vaak niet goed zichtbaar) en donker oog (alle andere futen hebben een rood oog).

In vlucht

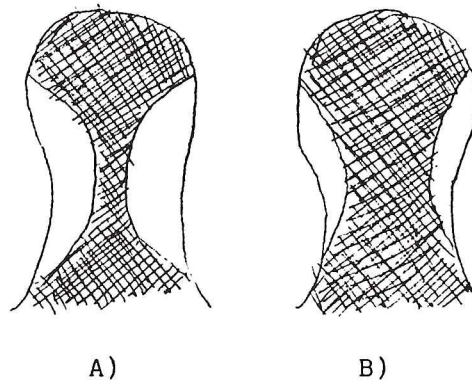
Geheel bruine vleugel zonder enig wit.

Determinatie

Kan soms verward worden met kuifduiker en geoorde fuut. Is echter altijd bruiner met veel minder licht-donker contrast. Over het algemeen mag de determinatie echter geen probleem zijn.

Figuur 1 - Bovenvleugels van A) Fuut (*Podiceps cristatus*), B) Roodhalsfuut (*Podiceps griseigena*), C) Kuifduiker (*Podiceps auritus*) en D) Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*).
De vleugels zijn niet in verhouding en natuurgetrouw weergegeven.

Figuur 2

Achteraangezicht van kop en nek van A) Kuifduiker (*Podiceps auritus*) en B) Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*).

Literatuurlijst

Bruun B & Singer A (1978), Elseviers gids van de vogels van Europa.

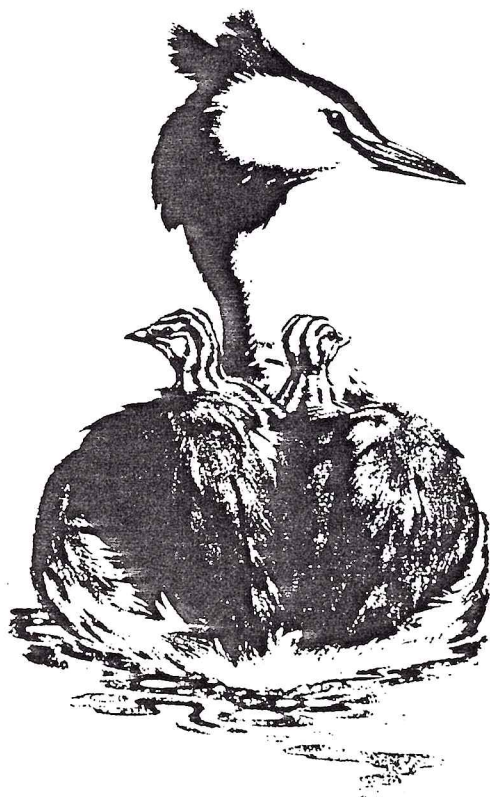
Burton P & Hayman P (1981), Het Vogelboek.

Campbell B & Watson R (1978), Kust- en zeevogels.

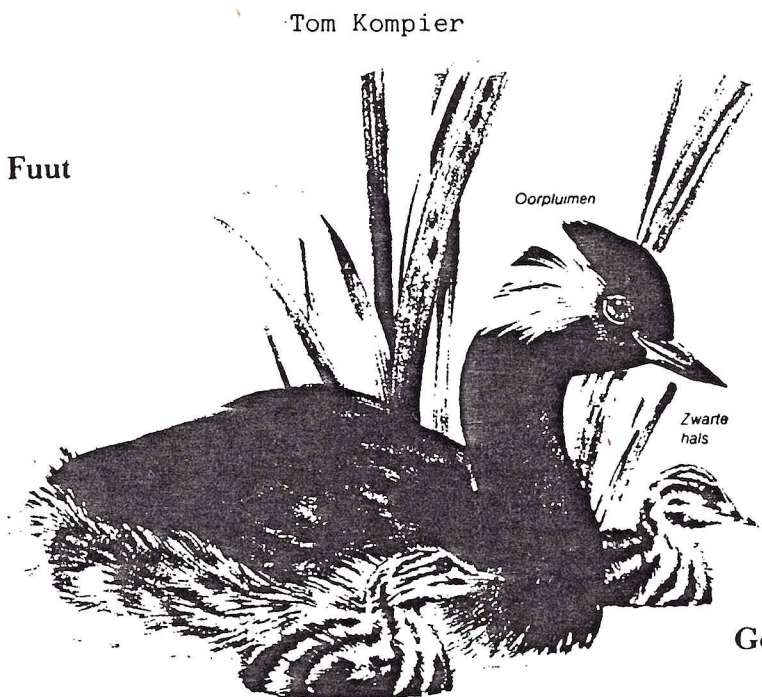
Cramp & Simmons, The Birds of the Western Palearctic, Volume I.

Keith S & Gooders J (1980), Kosmos vogelveldgids van Europa.

Peterson R et all. (1979), Petersons Vogelveldgids.

Fuut

Tom Kompier

Geoorde Fuut

Cursus Algemene Natuurkennis (1985)

Komend voorjaar zal worden gestart met een cursus welke niet slechts vogels of planten als onderwerp heeft, maar een cursus welke beoogt alle aspecten uit de natuur en natuurbeschermingswereld te behandelen! Bovendien zal worden getracht om die losse onderdelen aaneen te smeden tot een geheel door te bekijken hoe de natuur samenhangt.

Van alle werkgroepen binnen de N.V.W.C. zullen mensen medewerking verlenen en zo kunnen we proberen de kennis die aanwezig is over te dragen.

Er is al een programma samengesteld waaruit enkele onderwerpen nu reeds te noemen zijn:

- het ontstaan van het Nederlandse landschap
- bomen en dieren in de winter
- amfibieën
- het duinlandschap
- planten determineren
- levensgemeenschappen
- vlinders
- vogeltrek
- paddestoelen
- etc. etc.

eekhoorntjes-
brood

De cursus zal starten in januari en eindigen in november 1985.

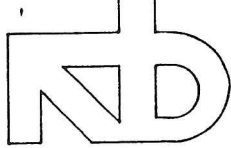
Gemiddeld kost dit een avond per maand plus uiteraard een aantal aansluitende excursies naar o.a. Flevopolders, Kaapse Bossen, Regulieren etc.

Er zal een uitgebreid lespakket beschikbaar zijn, alsmede materiaal zoals telescoop en binoculair, dia-materiaal etc.

Als u zich voor deze cursus wilt aanmelden kan dat door f 35,-- te storten op giro 3433351 t.n.v. Frans Waroux rek. N.V.W.C. onder vermelding van 'Natuurcursus 1985'.

Wees er op tijd bij, want er kunnen maar maximaal 50 mensen meedoen. De cursus is bedoeld voor jong en oud.

Meer informatie bij: Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3, tel. 03450 - 15450
Kars Veling tel. 03450 - 19734

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

Op uitnodiging van de milieuwergroep vond op 19 november jl. een oriënterend gesprek plaats met de nieuwe directeur gemeentewerken en het toekomstig hoofd van de plantsoenen.

Plaats van samenkomst was het gebouw van gemeentewerken op de Triosingel. Van de werkgroep was het merendeel van de actieve kern vertegenwoordigd.

De wenselijkheid van zo'n gesprek kwam naar voren door het feit, dat we als werkgroep nogal eens te maken hebben met deze 2 diensten binnen het gemeentelijke apparaat.

De aanstelling van nieuwe personen bij deze diensten zou misschien nieuwe perspectieven kunnen bieden inzake een beleid in meer gunstige zin.

De ervaringen die we in het verleden hadden met deze diensten verliepen nu eenmaal niet altijd even bevredigend.

We werden vaak niet meer beschouwd dan hinderpalen, die het beleid in de weg stonden ten aanzien van de grootstedelijke groeiaspiraties waaraan Culemborg zo'n beetje dreigde te worden opgeofferd.

Tijdens het gesprek werd al snel duidelijk, dat we nu te maken hadden met mensen, die de bereidheid hadden naar ons te luisteren en ruimte open lieten voor het aanbrengen van veranderingen in het tot nu toe gevoerde beleid.

Van onze kant werd door de voorzitter in kort bestek iets verteld over de milieuwergroep, en enkele belangrijke resultaten die we in de loop der jaren geboekt hebben. Het veilig stellen van het natuurgebied De Regulieren, en de voorkoming van een doorbraak naar de markt naast de Binnenpoort waren wel heel belangrijke zaken.

Naar mate het gesprek vorderde werden de meer actuele zaken naar voren gebracht. De moeilijke verkeersproblematiek kwam aan de orde. Ook hier positieve geluiden ten aanzien van langzaam verkeer, 30 km zones, fietsroutes en verkeersdrempels.

Behoorlijk doorgesproken werd er ook over de groenvoorzieningen.

De merendeels traditionele opzet van de huidige groenstructuur die veel intensief onderhoud behoeft, ombuigen in een groenbeleid dat ruimte openlaat voor een meer eigentijdse benadering van beplantingen.

Dat was zeker de teneur die uit het gesprek tevoorschijn kwam.

Ook ons rapport over de vier dreven kwam nog ter sprake.

De eerste werkzaamheden aldaar zijn reeds gestart.

Resumerend kan gesteld worden, dat deze bijeenkomst door ons als een verademing werd ervaren, gezien de ervaringen uit het verleden, waarbij door ons maar al te vaak tegen muren moest worden opgebokst.

Afgesproken werd, dat verdere contacten in de toekomst mogelijk zijn.

Vlinders in Frankrijk

De laatste 20 à 30 jaar zijn veel vlindersoorten in Nederland zeldzaam geworden, of zelfs uitgestorven.

De belangrijkste reden hiervoor is niet het vangen of bejagen van de vlinders, maar het zeer sterk achteruitgaan van het geschikte leefgebied voor deze kleurige zomergasten.

De laatste tientallen jaren zijn de landbouwmethodes nogal sterk gewijzigd en een zeer belangrijk onderdeel hiervan was een sterke schaalvergroting.

In plaats van 5 weilandjes met heggen en houtwallen ertussen ontstond nu één grote en vooral groene vlakte.

Door de bemesting verdwenen zeer veel kruiden uit de weilanden, en hield je er alleen een of twee soorten gras in over.

Behalve dus dat een deel van het voedsel verdween, verdwenen ook de stukjes waar vlinders erg van houden, namelijk stukken met veel variatie. Vroeger (toen ik nog klein was), waren in de weilanden vochtige en droge stukjes, hoge en lage vegetaties, en 'rijke' en 'arme' delen.

Vlinders vinden we juist op die stukken waar veel verschillen bestaan.

In de afgelopen zomervakantie was ik een paar dagen op bezoek bij Elly en Roland in Frankrijk, en zag hier heel veel vlindersoorten waar je in Nederland lang - en vaak tevergeefs - naar kunt zoeken.

Elly en Roland wonen in Bretagne, vlak boven Nantes, en het landschap is er heel kleinschalig.

Het is er heuvelachtig, en de vele kleine weiden en akkers zijn van elkaar gescheiden door heggen met voornamelijk slee- en meidoorn.

De landjes en bermen zijn nog zeer kruidenrijk, en bevatten: thijm, marjolein, knautia (beemdkroon), grasklokjes, agrimonie en vele andere kleurige nectarhouders.

Die kruiden komen trouwens ook Roland goed van pas, omdat deze namelijk bijen houdt.

Aan de grote hoeveelheid honing die hij - of eigenlijk z'n bijen - weet te verzamelen blijkt al dat ook vlinders hier genoeg voedsel te vinden hebben.

agrimonie

Een van de opvallendste vlinders was wel het dambordje. Deze vlinder doet z'n naam eer aan, wit met zwarte vlekken en strepen. Hij komt voor op grasrijke plaatsen in vrijwel geheel Europa, maar is in Nederland zeldzaam geworden, en alleen in Zuid Limburg zijn enkele vliegplaatsen bekend.

Een andere vlinder - die vroeger in Nederland vrij algemeen was - is de grote vos.

Z'n familielid de kleine vos is nog steeds een van de meest voorkomende vlinders in Nederland en heeft zich zodanig aangepast dat we hem ook veel in de tuin aan kunnen treffen (op Butleia bijvoorbeeld). De grote vos kwam vroeger nogal veel (soms zelfs plaagvormig) voor in boomgaarden. Tegenwoordig kom je hem echter zelden meer tegen.

Ook de dikkopjesfamilie heeft in Bretagne meer soorten in grotere aantallen dan in Nederland.

Hier bij Culemborg kom je eigenlijk maar twee soorten tegen, het groot - en het geel dikkopje, maar op een laantje tussen twee heggen kwam ik groot, bos, geel en dwerg dikkopje tegen.

De laatste jaren zijn nogal wat onderzoeken gestart om te proberen uit te vinden hoe we in Nederland de vlinders weer terug kunnen krijgen.

Als ik naar dit stukje Bretagne kijk, is het antwoord simpel:

1. kleinschaliger landschap met heggen en variatie in begroeiing en
2. meer kruiden in weiden en bermen.

P.S. I

Die honing waar ik het net over had, is hier in Nederland te koop!!

Bij de familie Kievit staan een flink aantal potten, en die zijn daar te verkrijgen. Wees er snel bij, want de voorraad is niet onbeperkt!

Hier is 't adres: Fam. Kievit

Verdistraat 13

Culemborg

tel. 03450 - 14561

P.S. II

Waargenomen dagvlinders:

Atalanta

Blauwtje, vuilboom-

Citroenvlinder

Dagpauwoog

Dambordje

Dikkopje, bos-

dwerg-

geel-

groot-

Gehakkelde aurelia

Hooibeestje

Landkaartje

DAMBORDJE

HOOIBEESTJE

VUURVLINDERTJE

Luzernevlinder, kleine

Vos, grote

kleine

Vuurvlindertje

Witje, bos-

klein geaderd

knolle-

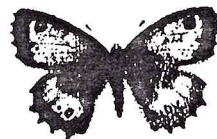
kool-

IJsvogelvlinder, kleine

Zandoogje, bont (+ *Pararge aegeria aegeria*)

bruin

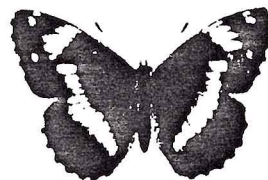
oranje

ORANJE ZANDOOGJE

P.S. III

Half januari komt er een dia-avond van vier van onze leden, waarbij ik het bovenstaande met behulp van dia's nog verder zal bespreken.

KLEINE IJVOGEL

Kars

Bericht uit 'Lo Strillozzo'

Het 'Genootschap tot afschaffing van de Jacht' (Lega per Abolizione della Caccia) LAC, genaamd 'De Schreeuwerd' had op 10 april 1984 een bijeenkomst waar door de geachte afgevaardigde Rosini een amendement werd ingediend op zijn eigen voorstel van wet no. 896.

Dat amendement beoogt een wijziging van de strafsanctie (arrest tot 3 maanden tot een straf van 6 maanden of een boete van L.500.000 tot L.2.000.000)

f 900,-- tot f 3.600,--

LAC staat nog steeds in de voorste rijen om het op te nemen tegen de jagersverenigingen en tegen hun pogingen de reeds aangenomen wet te doen verzachten.

Het is duidelijk, dat er altijd een bedreiging zal blijven, met de gevangenis in het verschiet, voor de jacht zonder vergunning, voor overtredingen van de vogelvangst, of het gevangen houden of handelen met beschermde dieren.

Door een andere strategie te voeren stelt de geachte afgevaardigde Rosini voor, de onstrafbaarheid van de jagers, die gebruik maken van een uur na zonsopgang en van twee uur vóór zonsopgang op te heffen.

Tegenover de critici onder de journalisten heeft Rosini zich opgesteld, doordat hij heeft aangekondigd de beschikking verder te willen verbeteren.

Het LAC en ARE evenwel hebben in een communiqué de onaanvaardbaarheid van het nieuwe voorstel aangetoond, omdat de gehele wilde fauna en niet alleen de speciaal genoemde beschermde soorten een erfdeel is waarover de Staat niet mag beschikken. Zij hebben bovendien naar voren gebracht dat vele zeldzame soorten onvoldoende bescherming genieten, zoals bijna alle dag- en nacht roofvogels, reigers, ganzen, giersoorten, steltlopers, sterns, ijsvogels, kraanvogels, otters, stekelvarkens en dolfijnen. Zij worden vernietigd omdat de administratieve sancties tot een bespotting geworden zijn. (door de te lage bedragen van de boetes en de vele vrijspraken).

ijsvogel

Uit 'Lo Strillozzo' (De Schreeuwerd) April 1984.

Vertaling:

En ik zeg u daarentegen dat de ware natuurvriend de jager is.

Exkursie-programma

***** INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE EKSURSIES VANAF 'T NONNETJE *****

zaterdag 1 december 1984

Fietsen en vogels kijken langs de Lek, o.l.v. Tom Kompier. Vertrek 8.30 uur Nonnetje.

maandag 3 december 1984

Bijeenkomst met de deelnemers(sters) ter voorbereiding van het winterkamp op Texel, 20.00 uur in het Nonnetje.

maandag 10 december 1984

Vergadering van de jubileumkommissie. Ieder die mee wil helpen bij de organisatie van het grote evenement ter ere van 10-jarig jubileum van de N.V.W.C. is van harte welkom om 20.00 uur in het Nonnetje.

vrijdag 14 december 1984

Vogelwerkgroep vergadering. Een must voor alle vogelaars(sters) binnen de N.V.W.C. Op de agenda staat o.m. nestkasten onderzoek, stootvogeltellingen, S.o.v.o.n., waarnemingen, coördinatie vogels(laars, sters) etc. etc.

zaterdag 15 december 1984

Knotten convo of elders Hak-al.

maandag 17 december 1984

Algemene maandelijkse vergadering. 20.00 uur Nonnetje.

vrijdag 21 december 1984

Zoogdierenwerkgroep vergadert o.l.v. Gerard van Ruiten.

Op de agenda staan het inventariseren van reewild in de buurt van Culemborg en hoe en wanneer een muizenonderzoek zal plaatsvinden in de Regulieren en het BeesdseVeld.

Deze avond wordt speciaal aanbevolen voor jonge (en oude) leden, die geïnteresseerd zijn in zoogdieren en daar graag meer van willen weten en onderzoek naar willen doen.

woensdag 26 december t/m zondag 30 december 1984

Winterkamp op Texel.

zaterdag 12 januari 1985

Fietsen, vogels kijken en genieten van de natuur in de winter richting Goilberdingen, o.l.v. Kars Veling. Vertrek 8.30 uur Nonnetje, + 12.30 uur weer thuis.

zondag 13 januari 1985

Stootvogeltelling. Een ieder die eens mee wil doen aan deze telling kan zich opgeven bij Marcel van der Tol, tel. 18102. Ook voor nadere inlichtingen.

vrijdag 18 januari 1985

Dia-avond verzorgd door eigen leden der N.V.W.C. nl. Marcel van der Tol, Wim Kievit, Gerard van Ruiten en Kars Veling.
Aanvang 19.30 uur in de Soos, Sociale Akademie.

zaterdag 19 januari 1985

Hele dag ekskursie, met de bus, ganzen en andere vogels kijken in Zeeland, o.l.v. Leo v.d. Kooij. Hiervan komt nog een aparte konvo.

maandag 21 januari 1985

Algemene maandelijks vergadering, 20.00 uur Nonnetje.

woensdag 23 januari 1985

Uiterste inleverdatum kopy Hak-al februari 1985.

donderdag 24 januari 1985

Introductie op de cursus 'Algemene Natuuroriëntatie'. Een eerste, kennismakingsavond met uitleg over doel en werkwijze van de cursus etc. 20.00 uur Nonnetje.

zaterdag 26 januari 1985

Knotten.

zaterdag 2 februari 1985

Vogels kijken op de pier van IJmuiden, o.l.v. Tom Kompier. Verzamelen om 5.45 uur ('s morgens zeer vroeg) bij het station van Culemborg.
Graag van te voren bellen naar Tom, tel. 14985, zodat hij bijtijds een ekstra trein kan reserveren.

zaterdag 9 februari 1985

Fietstocht naar - en vogels kijken bij de kil van Hurwenen, o.l.v. Kars Veling. Vertrek 9.30 uur Nonnetje. De ekskursie duurt de hele dag tot 16.00 uur. Neem dus voldoende brood en drinken mee en EEN GOEDE FIETS!

donderdag 14 februari 1985

Avond in het kader van de cursus 'Algemene Natuuroriëntatie'. Het thema is: 'Bomen en dieren in de winter'. 20.00 uur Nonnetje.

zaterdag 16 februari 1985

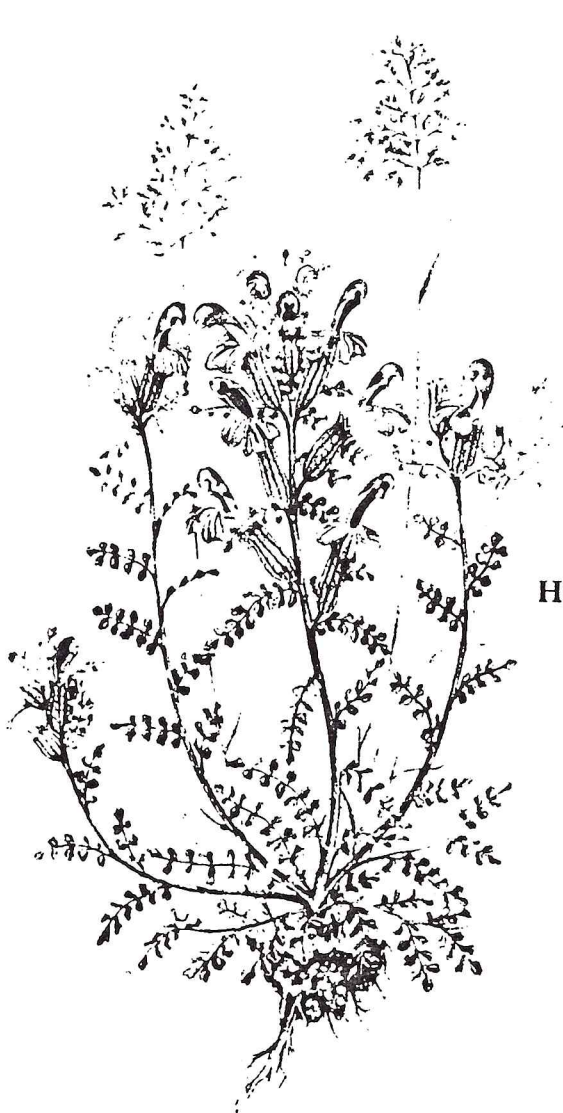
Ekskursie bomen herkennen in de winter, naar de Utrechtse Heuvelrug, in het kader van de cursus 'Natuuroriëntatie'.

zaterdag 16 februari 1985

Knotten.

maandag 18 februari 1985

Algemene maandelijkse vergadering. 20.00 uur Nonnetje.

Heidekartelblad

Moeraskartelblad

